

**НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ БІОРЕСУРСІВ
І ПРИРОДОКОРИСТУВАННЯ УКРАЇНИ**

Економічний факультет

ПОГОДЖЕНО
Декан економічного факультету

ДОПУСКАЄТЬСЯ ДО ЗАХИСТУ
Завідувач кафедри статистики та
економічного аналізу

_____ **Андрій МУЗИЧЕНКО**
(підпис)
" ____ " _____ 2025 р.

_____ **Анатолій ДІБРОВА**
(підпис)
" ____ " _____ 2025 р.

МАГІСТЕРСЬКА КВАЛІФІКАЦІЙНА РОБОТА

на тему «Система бухгалтерського обліку в Україні та прогнозування тенденцій її розвитку»

Спеціальність **071 – "Облік і оподаткування"**

Освітня програма **Облік і аудит**

Орієнтація освітньої програми **Освітньо – професійна**

Гарант освітньої програми
к.е.н., доцент

(підпис)

Тамара ГУРЕНКО

**Керівник магістерської
кваліфікаційної роботи**
к.е.н., доцент

(підпис)

Олена БОЯРОВА

Виконала

(підпис)

Ярослав ГАПОНЧУК

Київ – 2025

Реферат
на здобуття освітнього ступеня «Магістр» за темою
«Система бухгалтерського обліку в Україні та прогнозування тенденцій її
розвитку»

У магістерській кваліфікаційній роботі досліджуються теоретичні основи, організаційні підходи та практичні аспекти функціонування системи бухгалтерського обліку в Україні. Особлива увага приділена визначенню сутності обліку, його ролі в економічній системі та методології побудови облікових систем як вітчизняного, так і зарубіжного досвіду. Проаналізовано нормативно-правове регулювання бухгалтерського обліку, його відповідність міжнародним стандартам та вплив на формування фінансової звітності.

На практичних матеріалах проведено огляд сучасного стану облікової системи в Україні, визначено ключові проблеми та досягнення, а також оцінено ефективність впровадження міжнародних стандартів обліку. Розглянуті методичні підходи до прогнозування розвитку облікових процесів, виявлені основні тенденції, виклики та перспективи цифровізації та євроінтеграції.

У висновках магістерської роботи узагальнено результати дослідження, окреслено напрямки удосконалення системи бухгалтерського обліку, розроблено рекомендації щодо підвищення ефективності облікових процесів, а також обґрунтовано управлінські рішення для адаптації національної системи обліку до сучасних економічних і технологічних вимог.

КЛЮЧОВІ СЛОВА: бухгалтерський облік, система обліку, фінансова звітність, нормативно-правове регулювання, прогнозування, цифровізація, євроінтеграція, методологія обліку, міжнародні стандарти фінансової звітності.

ЗМІСТ

ВСТУП.....	6
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИКО-МЕТОДОЛОГІЧНІ ОСНОВИ ФУНКЦІОНУВАННЯ СИСТЕМИ БУХГАЛТЕРСЬКОГО ОБЛІКУ	10
1.1. Сутність і роль бухгалтерського обліку в системі бухгалтерського обліку..	10
1.2. Елементи та принципи побудови системи бухгалтерського обліку в Україні та закордоном	14
1.3. Аналіз нормативно-правового регулювання бухгалтерського обліку в Україні	20
Висновки до розділу 1	25
РОЗДІЛ 2. ЕВОЛЮЦІЯ ТА СУЧАСНИЙ СТАН СИСТЕМИ БУХГАЛТЕРСЬКОГО ОБЛІКУ В УКРАЇНІ	27
2.1. Історичні етапи становлення облікової системи в Україні.....	27
2.2. Характеристика сучасної системи бухгалтерського обліку: проблеми та досягнення	32
2.3. Вплив міжнародних стандартів обліку та звітності на національну систему обліку	37
Висновки до розділу 2.....	44
РОЗДІЛ 3. ПРОГНОЗУВАННЯ РОЗВИТКУ СИСТЕМИ БУХГАЛТЕРСЬКОГО ОБЛІКУ В УКРАЇНІ	46
3.1. Методичні підходи до прогнозування у сфері обліку	46
3.2. Аналіз основних трендів та викликів для облікової системи	53
3.3. Перспективи розвитку бухгалтерського обліку в контексті цифровізації та євроінтеграції	58
Висновки до розділу 3.....	63
ВИСНОВКИ	65
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	69
ДОДАТКИ.....	Error! Bookmark not defined.

ВСТУП

Актуальність теми. Бухгалтерський облік є інформаційною основою для прийняття управлінських рішень на всіх рівнях: від окремого підприємства до національної економіки. Його система, що являє собою сукупність методології, організації та інфраструктури, зазнає постійних змін, особливо в умовах глобалізації, цифровізації та євроінтеграційних процесів в Україні. Необхідність адаптації національної облікової системи до вимог Міжнародних стандартів фінансової звітності (МСФЗ), а також вплив нових технологій та соціально-економічних викликів вимагають глибокого аналізу її поточного стану, виявлення проблем та науково обґрунтованого прогнозування ключових тенденцій розвитку. Актуальність дослідження посилюється потребою у створенні стійкої, прозорої та ефективної облікової системи, яка б повною мірою відповідала потребам інвесторів, управлінців та суспільства, сприяючи економічному зростанню та інтеграції України у світовий економічний простір.

Проблематика бухгалтерського обліку та його розвитку є предметом уваги багатьох українських та зарубіжних вчених. Значний внесок у розробку теоретичних засад, методології та організації бухгалтерського обліку, його реформування та гармонізацію з міжнародними стандартами зробили такі українські науковці: С. Гаркушка, О. Григорів, І. Дутчак, М. Гордієнко, Б.А. Засадний, Г.Ю. Ісашина, Є.А. Карпенко, А. Музиченко та інші.

Питанням прогнозування та впливу зовнішніх факторів (зокрема, МСФЗ та цифровізації) на облікову систему присвячені праці С.В. Бардаш, І.Л. Грабчук, С. Бурлан та інших. Проте, комплексне дослідження сучасної системи бухгалтерського обліку в Україні із виділенням її ключових елементів, аналізом проблем функціонування та прогнозуванням тенденцій розвитку в контексті сучасних викликів потребує додаткового наукового осмислення та узагальнення.

Метою магістерської роботи є всебічне дослідження сучасної системи бухгалтерського обліку в Україні, виявлення ключових проблем її функціонування та розробка науково-методичних рекомендацій щодо прогнозування та реалізації тенденцій її подальшого розвитку в умовах євроінтеграції та цифровізації.

Для досягнення поставленої мети визначено такі *завдання*:

- з'ясувати сутність і роль бухгалтерського обліку як інформаційної системи та його місце в загальній системі управління;
- визначити елементи та принципи побудови системи бухгалтерського обліку в Україні та провести порівняльний аналіз із практикою зарубіжних країн;
- здійснити аналіз нормативно-правового регулювання бухгалтерського обліку в Україні та оцінити його відповідність міжнародним вимогам;
- дослідити історичні етапи становлення облікової системи в Україні для розуміння передумов її сучасного стану;
- надати характеристику сучасної системи бухгалтерського обліку, виявити її проблеми та досягнення в умовах трансформаційних процесів;
- проаналізувати вплив міжнародних стандартів обліку та звітності на національну систему обліку та визначити ступінь її гармонізації;
- обґрунтувати методичні підходи до прогнозування у сфері бухгалтерського обліку та фінансової звітності;
- провести аналіз основних трендів та викликів для облікової системи;
- визначити перспективи розвитку бухгалтерського обліку в контексті цифровізації, євроінтеграції та формування моделі сталого розвитку.

Об'єктом дослідження є система бухгалтерського обліку в Україні як сукупність її методологічних, організаційних та правових елементів.

Предметом дослідження є теоретичні, методологічні та організаційні аспекти функціонування та розвитку системи бухгалтерського обліку в Україні та прогнозування ключових тенденцій її трансформації.

Для досягнення поставленої мети та завдань у роботі використано такі *методи дослідження*: теоретичне узагальнення та систематизація – для визначення сутності та ролі бухгалтерського обліку; порівняльний аналіз – для зіставлення елементів та принципів обліку в Україні та закордоном, а також для вивчення впливу МСФЗ; історико-логічний метод – для дослідження етапів становлення облікової системи; системний підхід та структурно-функціональний аналіз – для характеристики сучасної системи, її проблем та досягнень; метод експертних оцінок – для визначення основних трендів та викликів.

Інформаційною базою дослідження слугували: законодавчі та нормативно-правові акти України, що регулюють сферу бухгалтерського обліку; міжнародні стандарти фінансової звітності; наукові праці вітчизняних та зарубіжних вчених з теорії, методології та організації бухгалтерського обліку; аналітичні матеріали, статті та публікації у фахових періодичних виданнях, матеріали науково-практичних конференцій; дані Міністерства фінансів України, статистична інформація Державної служби статистики України.

Наукова новизна одержаних результатів полягає в комплексному поєднанні аналізу поточної облікової системи та прогнозування її розвитку: удосконалено науково-теоретичні засади визначення сутності системи бухгалтерського обліку в Україні з урахуванням сучасних інтеграційних та діджиталізаційних викликів; дістало подальший розвиток обґрунтування методичних підходів до прогнозування розвитку облікової системи шляхом адаптації інструментарію форсайту та сценарного планування до специфіки облікової сфери; систематизовано основні проблеми функціонування сучасної системи бухгалтерського обліку в Україні та визначено вплив воєнного стану на її трансформацію.

Практична значущість одержаних результатів: науково-методичні рекомендації щодо прогнозування розвитку облікової системи можуть слугувати

інформаційною базою для розробки довгострокових стратегій розвитку обліково-аналітичної функції на підприємствах.

Структура роботи. Магістерська кваліфікаційна робота складається із вступу, трьох розділів, висновків, списку використаних джерел. Основний текст роботи викладено на 56 сторінках, у тому числі робота містить 10 таблиць, 13 рисунків, 71 використаних джерел.

РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИКО-МЕТОДОЛОГІЧНІ ОСНОВИ ФУНКЦІОНУВАННЯ СИСТЕМИ БУХГАЛТЕРСЬКОГО ОБЛІКУ

1.1. Сутність і роль бухгалтерського обліку в системі бухгалтерського обліку

Бухгалтерський облік є базовим елементом економічної системи кожного підприємства, оскільки забезпечує формування достовірної та повної інформації про його фінансово-господарську діяльність. Його сутність полягає у суцільному, безперервному та документально підтверженому відображенні всіх господарських операцій, що відбуваються на підприємстві. Через бухгалтерський облік створюється інформаційна база, необхідна для прийняття управлінських рішень, аналізу фінансових результатів, контролю ефективності використання ресурсів та забезпечення економічної стабільності організації [6, с. 154].

Для глибшого розуміння багатоаспектної природи цього поняття, розглянемо різні підходи до його тлумачення, представлені в наступній таблиці.

Таблиця 1.1

Трактування поняття «бухгалтерський облік»

Автор	Визначення
А.С. Горєва, О.В. Руденко	це організована система збору, реєстрації, узагальнення та аналізу фінансової інформації про діяльність підприємства, що забезпечує управлінські та контрольні рішення
Є.А. Карпенко	це процес документування, класифікації та оцінки господарських операцій, що відображає майновий стан і фінансові результати підприємства
Т.М. Корольок	це комплекс заходів із систематичного спостереження, обліку та контролю за рухом активів і зобов'язань для забезпечення достовірності фінансової звітності
О.В. Крочак	це інформаційна система підприємства, що фіксує економічні процеси та події, перетворює їх у фінансову інформацію для внутрішніх і зовнішніх користувачів
К.А. Пилипенко	це науково-методичний і практичний інструмент управління підприємством, який дозволяє оцінити ефективність використання ресурсів і забезпечує основу для прийняття економічних рішень

Джерело: сформовано автором на основі [10, 20, 23, 24, 45]

Узагальнюючи різноманітні трактування, можна констатувати, що бухгалтерський облік є багатограним і ключовим елементом системи управління підприємством. Він визначається як організована інформаційна система, що охоплює збір, реєстрацію, узагальнення та аналіз фінансової інформації про господарські операції. Головна мета обліку полягає у відображенні майнового стану та фінансових результатів, забезпеченні достовірності фінансової звітності і, що найважливіше, наданні науково-методичної та практичної основи для прийняття управлінських, контрольних та економічних рішень як внутрішніми, так і зовнішніми користувачами [52]. Таким чином, бухгалтерський облік виступає не просто як фіксація фактів, а як інструмент контролю та оцінки ефективності використання ресурсів.

Сутність бухгалтерського обліку можна визначити як інформаційну систему, яка ідентифікує, реєструє, класифікує, узагальнює та інтерпретує фінансові операції та події, що відбуваються на підприємстві, для прийняття обґрунтованих рішень.

Основні аспекти сутності (рис. 1.1):

Рис. 1.1 Сутність бухгалтерського обліку

Джерело: сформовано автором на основі [28]

Облік є системою ідентифікації, вимірювання, реєстрації, класифікації, узагальнення та інтерпретації інформації про господарські операції суб'єкта, що має на меті надання корисної фінансової інформації зацікавленим користувачам. Він починається з вимірювання кожної операції, переходить до їх реєстрації та класифікації. Кінцевим етапом є узагальнення цих даних у фінансову звітність, яка слугує основою для інтерпретації - аналізу фінансового стану та результатів діяльності для прийняття обґрунтованих управлінських рішень. Таким чином, облік забезпечує прозорість та контроль за ресурсами, будучи інформаційною базою для всіх економічних суб'єктів [23, с. 64].

Роль бухгалтерського обліку є критично важливою і багатофункціональною. Він є ядром всієї системи, забезпечуючи її інформаційною базою (рис. 1.2).

Інформаційна	<ul style="list-style-type: none"> Надання достовірної та своєчасної фінансової інформації внутрішнім та зовнішнім користувачам для прийняття рішень
Контрольна	<ul style="list-style-type: none"> Забезпечення контролю за збереженням та ефективним використанням майна, дотримання законодавства та виконанням планових завдань
Аналітична	<ul style="list-style-type: none"> Створення бази для проведення економічного аналізу фінансового стану, прибутковості, ліквідності та платоспроможності підприємства
Обліково-правова	<ul style="list-style-type: none"> Слугує доказовою базою для фінансових операцій, забезпечуючи законність і підтверджуючи права та обов'язки суб'єкта господарювання
Звітна	<ul style="list-style-type: none"> Формування фінансової звітності, яка є обов'язковим елементом публічної та податкової звітності

Рис. 1.2 Роль бухгалтерського обліку в системі бухгалтерського обліку
Джерело: сформовано автором на основі [10]

Бухгалтерський облік є незамінним ядром господарської діяльності, виконуючи критично важливу та багатофункціональну роль, що виходить далеко за межі простого документування. Він є ключовим інформаційним центром, що надає достовірні та своєчасні дані як внутрішнім (для стратегічного управління та аналізу фінансового стану, прибутковості та ліквідності), так і зовнішнім (інвесторам, кредиторам) користувачам для прийняття обґрунтованих рішень. Водночас, облік виконує сувору контрольну функцію, забезпечуючи збереження активів, дотримання законодавства та слугуючи необхідною обліково-правовою доказовою базою для всіх фінансових операцій, завершуючись обов'язковим формуванням фінансової та податкової звітності [57, с. 13].

Узагальнюючи викладене, можна стверджувати, що бухгалтерський облік є фундаментальною складовою управлінської системи підприємства, яка поєднує функції збору, реєстрації, класифікації та аналізу фінансової інформації. Він виступає інструментом контролю та оцінки ефективності використання ресурсів, забезпечує прозорість господарських операцій і формує надійну інформаційну базу для прийняття управлінських, економічних і контрольних рішень. Таким чином, бухгалтерський облік не лише відображає фінансовий стан підприємства, а й активно сприяє стратегічному плануванню, підвищенню фінансової стабільності та зміцненню довіри внутрішніх і зовнішніх користувачів до його діяльності.

1.2. Елементи та принципи побудови системи бухгалтерського обліку в Україні та закордоном

У сучасних умовах глобалізації економічних відносин бухгалтерський облік перетворився на універсальну мову бізнесу, покликану забезпечувати прозорість фінансових потоків і зрозумілість економічної інформації для всіх учасників ринку. Уніфікація правил ведення обліку в різних країнах стала необхідністю, оскільки від цього залежить ефективність міжнародної ділової комунікації. Глобальні інтеграційні процеси зумовили формування загальних підходів до відображення господарських операцій, складання фінансової звітності та оцінювання активів, що сприяло поступовому переходу від національної автономії у веденні обліку до гармонізації з міжнародними стандартами.

Побудова системи бухгалтерського обліку в будь-якій державі ґрунтується на поєднанні трьох ключових елементів - нормативного, методологічного та організаційного. Нормативна складова визначає правові основи ведення обліку, які встановлюються державними або професійними органами. Методологічна

база включає систему принципів, стандартів, методів оцінки активів і зобов'язань, порядок формування фінансових результатів. Організаційний аспект стосується практичної реалізації цих норм на рівні підприємства - структури бухгалтерії, документообігу, використання цифрових технологій та внутрішнього контролю [44, с. 569]. За таких умов ефективність облікової системи залежить від того, наскільки вона збалансовано поєднує національні особливості та міжнародні вимоги до фінансової звітності.

Міжнародна практика виокремлює два підходи до організації бухгалтерського обліку: англо-американський і континентальний. Перший ґрунтується на гнучкому ринковому регулюванні, мінімальному втручанні держави та високій ролі професійних організацій бухгалтерів. Континентальна модель, навпаки, характеризується жорстким законодавчим контролем і регламентацією усіх аспектів обліку. Україна перебуває у процесі трансформації від континентальної до змішаної системи, де національні положення (стандарти) бухгалтерського обліку адаптовані до вимог Міжнародних стандартів фінансової звітності. Це відображає загальну тенденцію до гармонізації, яка передбачає не повну уніфікацію, а зближення облікових принципів з урахуванням економічного середовища кожної держави [19].

Процес гармонізації в Україні офіційно розпочався наприкінці 1990-х років, коли уряд затвердив Програму реформування бухгалтерського обліку із застосуванням міжнародних стандартів. Пізніше ухвалено Стратегію застосування МСФЗ, внесено зміни до Закону «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні» та укладено низку угод між Міністерством фінансів і Національним банком, спрямованих на адаптацію вітчизняної системи до світових норм [47]. На практиці це означало перехід до нових підходів у визнанні доходів, витрат, оцінці активів, формуванні звітності та контролі якості облікової інформації. Завдяки цим реформам українська фінансова звітність

стала зрозумілішою для іноземних інвесторів, кредиторів і міжнародних партнерів.

Водночас українська система бухгалтерського обліку зберігає свої національні риси. Вона ґрунтується на таких принципах, як послідовність, повне висвітлення, превалювання сутності над формою, обачність, безперервність діяльності, нарахування і відповідність доходів та витрат. Ці принципи відображають логіку економічних процесів і забезпечують достовірність даних для управлінських і контрольних рішень. Важливим структурним елементом системи є національний План рахунків, який регламентує порядок узагальнення даних про активи, капітал, зобов'язання та фінансові результати [53, с. 113].

У міжнародному контексті стандартизація бухгалтерського обліку здійснюється Радою з міжнародних стандартів бухгалтерського обліку (IASB), яка продовжує діяльність Комітету з міжнародних стандартів, створеного ще у 1973 році. Саме ці органи визначають загальноприйняті принципи підготовки фінансових звітів для компаній у всьому світі. Важливу роль відіграють також регулятори національного рівня - наприклад, Рада зі стандартів фінансового обліку (FASB) у США чи Європейська консультативна група з фінансової звітності (EFRAG) у ЄС. Вони формують облікову політику відповідно до міжнародних тенденцій, але з урахуванням правових та економічних умов власних держав [20, с. 154].

Отже, для кращого розуміння того, як Міжнародні стандарти фінансової звітності формують облікову політику та звітність на глобальному рівні, розглянемо їхню ключову структуру. Рис. 1.3 ілюструє Класифікацію основних принципів обліку відповідно до МСФЗ.

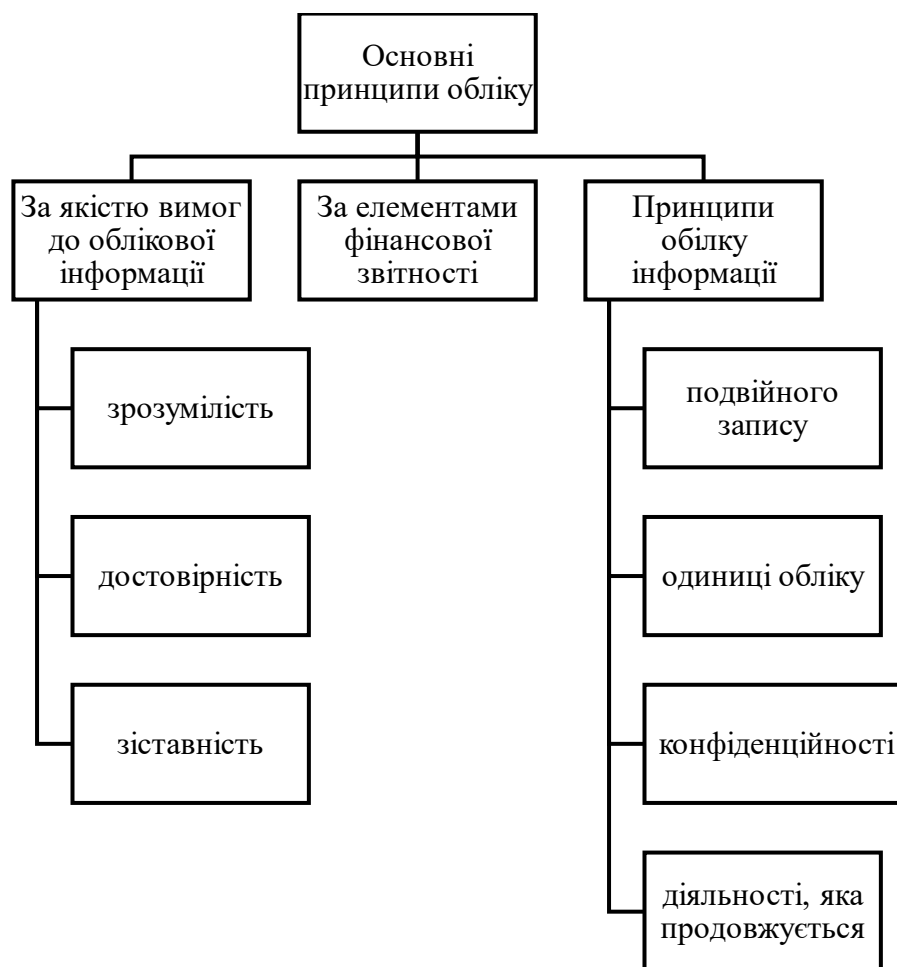

Рис. 1.3 Класифікація основних принципів обліку відповідно до МСФЗ
Джерело: сформовано автором на основі [11]

Представлена класифікація демонструє, що основні принципи обліку відповідно до Міжнародних стандартів фінансової звітності структуруються навколо трьох ключових груп: за якістю вимог до облікової інформації, за елементами фінансової звітності та принципи обліку інформації. До першої групи належать такі якісні характеристики, як зрозумілість, достовірність і зіставність, які є фундаментальними для забезпечення корисності фінансової інформації для користувачів. Третя група включає такі важливі операційні та концептуальні основи, як подвійного запису, одиниці обліку, конфіденційності та діяльності, яка продовжується (принцип безперервності), підкреслюючи як технічні правила ведення обліку, так і базові припущення щодо економічної

діяльності суб'єкта. Таким чином, ця схема відображає комплексний підхід МСФЗ до формування фінансової звітності, що вимагає не лише дотримання правил запису операцій, але й забезпечення високої якості та релевантності кінцевої інформації [17].

У кожній країні система бухгалтерського обліку має свій специфічний набір методів оцінювання виробничих запасів, нарахування та відображення зносу, а також порядок обліку операцій, здійснених в іноземній валюті. Відповідно, у кожній державі сформувалися власні підходи до складання фінансової звітності, визначення складу її показників і методів контролю за діяльністю підприємств.

На побудову системи бухгалтерського обліку впливає комплекс взаємопов'язаних чинників (рис. 1.4).

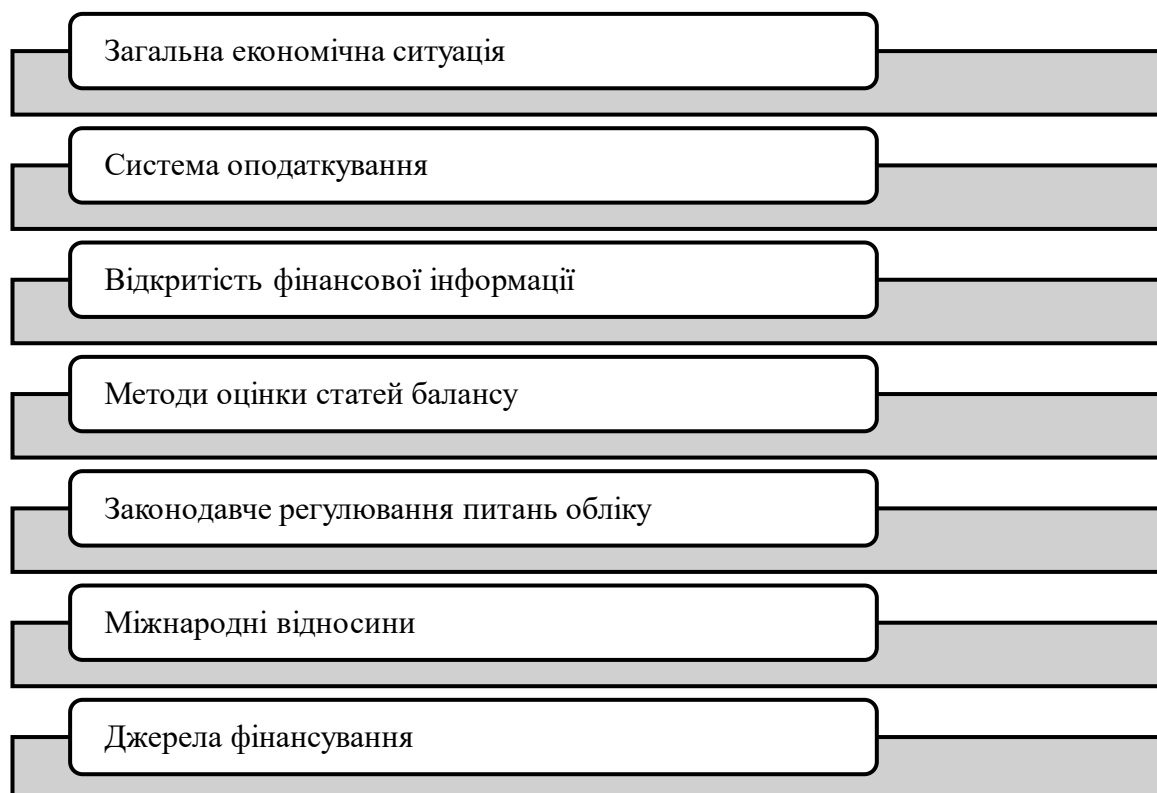

Рис. 1.4 Фактори, які впливають на формування системи бухгалтерського обліку

Джерело: сформовано автором на основі [23]

Ключові фактори, що формують систему бухгалтерського обліку, як-от загальна економічна ситуація, система оподаткування, відкритість фінансової інформації, методи оцінки статей балансу, законодавче регулювання питань обліку, міжнародні відносини та джерела фінансування, створюють унікальне середовище, в якому національні стандарти, попри їхню основу на міжнародних, зберігають суттєві відмінності. Національні Положення (стандарти) бухгалтерського обліку (НП(С)БО), хоча й ґрунтуються на Міжнародних стандартах бухгалтерського обліку та Міжнародних стандартах фінансової звітності, не охоплюють увесь їхній обсяг, часто обмежують використання альтернативних методів обліку, передбачених МСБО (наприклад, МСБО 8, 20, 23), встановлюють жорсткіші форми фінансової звітності, є більш стислими та не містять докладних пояснень, які є у МСФЗ, а також висувають вимоги повного розкриття інформації лише до підприємств, які оприлюднюють річну фінансову звітність. Ці відмінності, разом із правовими обмеженнями та впливом податкових норм на облік, зумовлюють наявність особливостей національної системи обліку, яка, на відміну від МСФЗ, також визначає методологічні засади формування облікової інформації, а не лише вимоги до звітності [33, с. 83].

Отже, гармонізація бухгалтерського обліку є тривалим процесом узгодження національних систем із міжнародними стандартами, що сприяє підвищенню прозорості, достовірності та порівнянності фінансової інформації між країнами. Україна досягла помітного прогресу у цьому напрямі, однак її система обліку зберігає специфічні риси, обумовлені законодавчими, податковими та економічними особливостями. Подальший розвиток облікової системи має ґрунтуватися на удосконаленні нормативно-правової бази, розширенні професійної підготовки бухгалтерів і впровадженні цифрових технологій, що забезпечить ефективну інтеграцію у світовий економічний простір і підвищить довіру міжнародних партнерів до фінансової звітності українських підприємств.

1.3. Аналіз нормативно-правового регулювання бухгалтерського обліку в Україні

Система нормативно-правового забезпечення бухгалтерського обліку становить складну багаторівневу структуру, що визначає правила, стандарти та принципи організації облікової діяльності. Вона охоплює сукупність законодавчих, нормативних і методичних актів, які регулюють ведення бухгалтерського обліку, складання та подання фінансової звітності, забезпечуючи її достовірність і прозорість. На думку Г.Ю. Ісаншиної, доцільніше вживати термін «система регулювання бухгалтерського обліку», який підкреслює динамічний характер цього процесу - розроблення правил, визначення напрямів розвитку облікової системи та моніторинг дотримання встановлених вимог [19]. Такий підхід дозволяє розглядати регулювання не лише як набір документів, а як цілісну діяльність, спрямовану на підтримання єдності та стабільності облікових процесів.

В Україні сформувалася багаторівнева система нормативного регулювання бухгалтерського обліку, що є результатом економічних трансформацій і поступового впровадження міжнародних стандартів фінансової звітності. Вітчизняні науковці розглядають різні моделі класифікації рівнів регулювання: одні виділяють чотири рівні - законодавчий, нормативний, методичний та організаційно-розпорядчий, інші пропонують три - національний, регіональний та міжнародний. На думку Т.М. Королюка, доцільно також враховувати рівень підприємства, адже значна частина регулювальних рішень формується саме на мікрорівні, у межах конкретної облікової політики підприємства [23, с. 64]. Така диференціація дозволяє поєднати державне регулювання з внутрішньою автономією суб'єктів господарювання, забезпечуючи баланс між уніфікацією та гнучкістю облікової системи.

Основу нормативно-правової бази становить Закон України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність», який визначає загальні засади регулювання облікової системи, права та обов'язки учасників фінансової звітності, а також вимоги до змісту й достовірності інформації [47]. Однак чинна редакція Закону містить низку неузгодженостей, зокрема щодо меж державного регулювання, визначення суб'єктів і об'єктів облікових відносин та структури національної системи обліку. З метою вдосконалення цих положень Верховна Рада ухвалила законопроект про внесення змін до Закону, спрямований на гармонізацію українського законодавства із нормами Європейського Союзу та удосконалення порядку застосування МСФЗ. Це свідчить про поступову інтеграцію української системи бухгалтерського обліку у світовий економічний простір, що підвищує її конкурентоспроможність і довіру інвесторів.

Розгалуженість системи нормативно-правового забезпечення бухгалтерського обліку в Україні зумовлена різноманіттям організаційно-правових форм підприємств, галузевих особливостей і різних умов їх діяльності. Єдиний нормативно-правовий акт не здатен охопити всі аспекти господарювання, тому система регулювання обліку включає широкий спектр законодавчих документів. Поряд із базовим Законом України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність» [47] діють Цивільний, Податковий і Бюджетний кодекси [7], а також закони «Про господарські товариства», «Про акціонерні товариства», «Про банки і банківську діяльність», «Про страхування» та інші нормативні акти, що визначають як загальні принципи, так і специфічні вимоги до обліку в окремих секторах економіки. Така структура забезпечує гнучкість системи, дозволяючи адаптувати бухгалтерський облік до особливостей різних сфер діяльності без втрати єдності методологічних засад [40].

Важливу роль у нормативному регулюванні відіграють Національні положення (стандарти) бухгалтерського обліку (НП(С)БО), які визначають

основні правила формування, оцінки та відображення облікових показників у фінансовій звітності. Разом із Планами рахунків бухгалтерського обліку, Положенням «Про документальне забезпечення записів у бухгалтерському обліку» та іншими методичними документами вони формують практичну основу для ведення обліку відповідно до міжнародних вимог. На базі цих стандартів міністерства та інші органи виконавчої влади розробляють галузеві методичні рекомендації, що враховують специфіку окремих видів економічної діяльності. Це сприяє більш точному застосуванню облікових принципів у банківській, страхувальній, бюджетній, виробничій та інших сферах [31, с. 154].

Крім основних законів і стандартів, регулювання бухгалтерського обліку доповнюється великою кількістю підзаконних актів, указів Президента, постанов Кабінету Міністрів, інструкцій і рекомендацій Міністерства фінансів, Національного банку, Державної казначейської служби та Державної служби статистики. Ці документи деталізують вимоги щодо ведення обліку, контролю, звітності та аудиту, формуючи єдину логічно впорядковану систему нормативного впливу. Така багаторівнева структура дозволяє забезпечити комплексне регулювання бухгалтерського обліку на макро- і мікрорівнях, що, у свою чергу, сприяє підвищенню прозорості фінансової інформації, зміцненню довіри між державою, бізнесом і суспільством та створенню передумов для подальшої інтеграції української облікової системи у світовий фінансовий простір.

Фінансова звітність у сучасній українській практиці виступає головним інформаційним джерелом для оцінки стану підприємства, прийняття управлінських рішень і формування довіри між бізнесом, державою та суспільством. Вона відображає результати минулих господарських операцій, фінансово-майновий стан та перспективи розвитку суб'єкта господарювання, забезпечуючи користувачів - інвесторів, кредиторів, органи влади - достовірними даними як фінансового, так і нефінансового характеру [39]. Її методологічна

основа спирається на концепцію господарської одиниці, принцип переваги економічної сутності над юридичною формою та ринковий підхід до регулювання. Таке поєднання принципів дозволяє сформулювати звітність, що відповідає вимогам відкритості, прозорості та уніфікованості, необхідних у сучасній глобалізованій економіці.

У процесі розвитку міжнародних економічних зв'язків особливої ваги набуває гармонізація бухгалтерського обліку та фінансової звітності, яка базується на стандартизації як універсальному методі узгодження норм і підходів. Саме стандартизація сприяє створенню спільного інформаційного поля для учасників ринку, знижує ризики викривлення даних і полегшує порівняння фінансових результатів між різними країнами. В Україні розвиток нормативно-правового регулювання фінансової звітності став природною відповіддю на ці виклики, адже ефективне управління підприємством можливе лише за умови чітко встановлених правил обліку. Наукова спільнота активно обговорює шляхи вдосконалення цієї системи, пропонуючи різні моделі регулювання. Так, Е. Мальник та С. Пиріжок зазначають, що в Україні історично склалася континентальна модель бухгалтерського обліку, яка характеризується жорстким державним контролем, централізованим планом рахунків і стандартизованими формами звітності [31, с. 77]. Водночас поступове впровадження елементів англосаксонської системи - зокрема, функціонального підходу до визначення фінансових результатів - свідчить про інтеграцію українського обліку у світовий простір і його рух у напрямі більшої гнучкості.

Змішана модель регулювання, що поєднує державний нагляд і саморегулювання професійних організацій, дозволяє забезпечити баланс між стабільністю та адаптивністю системи. Держава встановлює базові вимоги й контроль за їх дотриманням, тоді як професійні об'єднання бухгалтерів сприяють розвитку методологічних підходів і практичних рішень, підвищуючи рівень професіоналізму в галузі. Особливе місце у цьому процесі займають внутрішні

нормативні документи підприємства - накази, інструкції, вказівки, які визначають його облікову політику. Саме вона формує основу для раціональної організації бухгалтерського обліку, впливає на ефективність управління фінансово-господарською діяльністю та визначає стратегічні орієнтири розвитку підприємства (рис. 1.5).

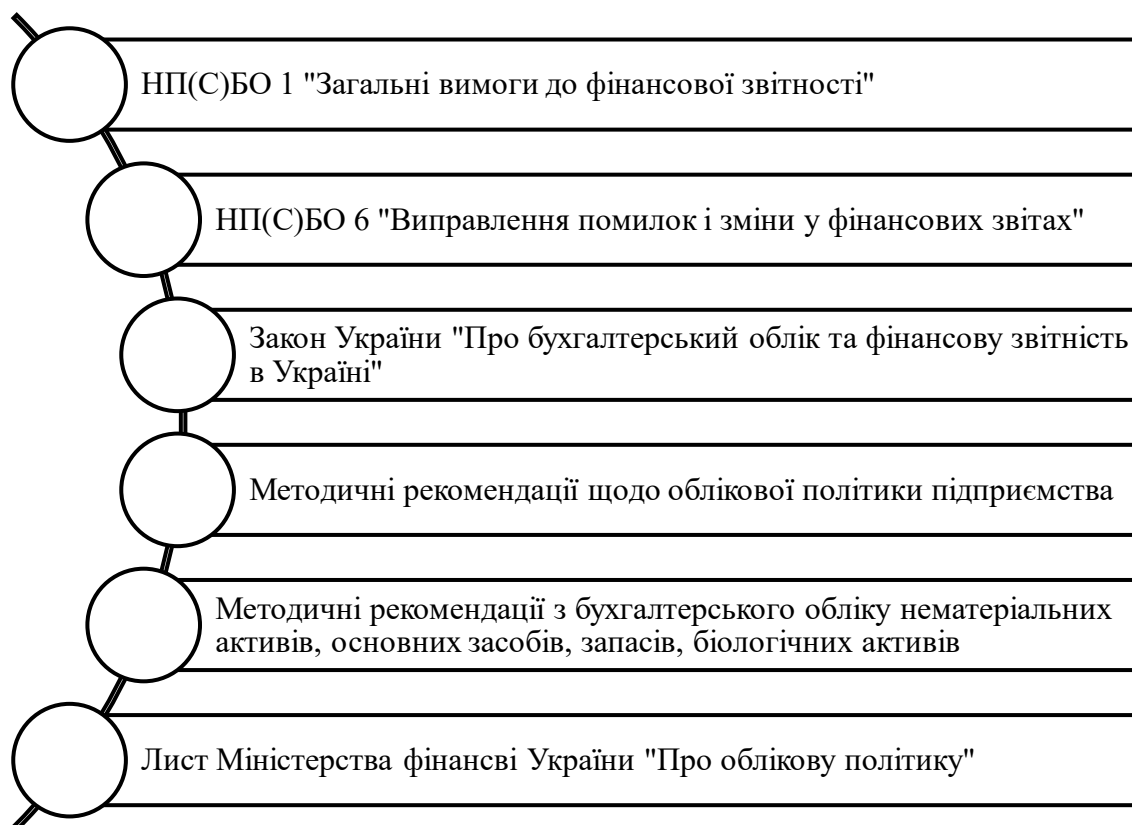

Рис. 1.5 Нормативно-правові акти, які регламентують формування облікової політики на підприємстві

Джерело: сформовано автором на основі [40]

Формування облікової політики на підприємстві в Україні регламентується комплексною системою нормативно-правових актів. Основним законом, що встановлює загальні засади, є Закон України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні». Деталізація вимог до фінансової звітності та коригування помилок забезпечується відповідними Національними положеннями (стандартами) бухгалтерського обліку (НП(С)БО), зокрема

НП(С)БО 1 «Загальні вимоги до фінансової звітності» та НП(С)БО 6 «Виправлення помилок і зміни у фінансових звітах». Практичне застосування та методичне забезпечення формування облікової політики, включаючи визнання окремих видів активів, здійснюється за допомогою методичних рекомендацій та листа Міністерства фінансів України «Про облікову політику», що в сукупності створює обов'язкову правову базу для професійного судження та вибору методів ведення обліку суб'єктами господарювання.

Отже, сучасна система нормативно-правового забезпечення бухгалтерського обліку й фінансової звітності в Україні є результатом поступової еволюції від централізованої моделі до інтегрованої, орієнтованої на міжнародні стандарти. Її гнучкість дає змогу одночасно підтримувати єдність державного регулювання та враховувати специфіку діяльності кожного підприємства. Подальше вдосконалення нормативної бази, посилення ролі професійних інститутів і гармонізація з міжнародними принципами сприятимуть підвищенню якості фінансової інформації, що є основою стабільності економічних процесів і конкурентоспроможності українського бізнесу.

Висновки до розділу 1

Узагальнюючи викладене, можна стверджувати, що сучасна система бухгалтерського обліку в Україні поєднує багаторівневе нормативно-правове регулювання, національні стандарти та міжнародні підходи, що забезпечує комплексне відображення господарських процесів і формування достовірної фінансової інформації. Таке поєднання дозволяє створювати надійну інформаційну базу для прийняття управлінських рішень, оцінки ефективності використання ресурсів, контролю за фінансовим станом підприємств та формування довіри серед внутрішніх і зовнішніх користувачів.

Водночас розвиток міжнародних економічних зв'язків та інтеграція української облікової системи у світовий простір стимулюють гармонізацію національних стандартів з МСФЗ, підвищуючи прозорість, порівнянність і якість фінансової звітності. Подальший прогрес у цій сфері залежатиме від удосконалення нормативної бази, впровадження цифрових технологій та підвищення професійного рівня бухгалтерів, що забезпечить ефективне управління підприємствами та конкурентоспроможність української економіки на глобальному ринку.

РОЗДІЛ 2. ЕВОЛЮЦІЯ ТА СУЧАСНИЙ СТАН СИСТЕМИ БУХГАЛТЕРСЬКОГО ОБЛІКУ В УКРАЇНІ

2.1. Історичні етапи становлення облікової системи в Україні

Бухгалтерський облік є невід'ємною складовою економічної системи будь-якого суспільства, виступаючи як галузь знань і об'єктивне явище в економіці. Він забезпечує систематичне та документально підтверджене відображення руху матеріальних і нематеріальних цінностей у процесах виробництва, споживання та обміну, що є керованими процесами. Через використання спеціальних знаків і правил бухгалтерський облік замінює реальні об'єкти їх символами, дозволяючи описувати господарську діяльність підприємства та її результати. Ця упорядкована система збору, реєстрації та узагальнення інформації у грошовому вираженні охоплює майно, капітал і зобов'язання підприємства, забезпечуючи повноту й достовірність даних для прийняття управлінських рішень.

Історичний розвиток облікової культури на території України має багатовікові корені. Вже у VIII ст. до н.е. грецькі колонії на узбережжі Чорного та Азовського морів застосовували облік за принципами, характерними для Греції. У VII-IX ст. формувалася Київська Русь, де облік поєднував європейські методи з впливами Сходу. Після прийняття християнства в 988 р. осередками облікової освіти стали храми та монастирі, де застосовувалася камеральна бухгалтерія для обліку готівки, доходів, видатків та дебіторсько-кредиторської заборгованості. У XVI-XVII ст. в Україні поширювалася італійська подвійна бухгалтерія, що наближувала облікову культуру до західноєвропейської системи, а період козацько-гетьманської держави XVII-XVIII ст. характеризувався підпорядкуванням обліку гетьманові. У XIX ст. розвиток українського обліку отримав новий імпульс завдяки національно-визвольним рухам, відродженню національної облікової традиції та початку наукового опрацювання облікових

питань, що стало основою для формування сучасної облікової системи [44, с. 570].

Таблиця 2.1

Етапи становлення обліку від давнини до ХІХ століття

Етап	Період	Основні характеристики
Давній облік (доба Київської Русі)	ІХ–ХІІІ ст.	Ведення обліку в грецьких колоніях та ранньофеодальній державі. Облік здебільшого натуральний, примітивний. Застосування елементів обліку господарських операцій, пов'язаних із даниною, збором податків, торгівлею. Відсутність уніфікованих правил
Литовсько-польська доба	ХІV–ХVІ ст.	Поява елементів європейської бухгалтерії. Впровадження деяких форм обліку, характерних для Речі Посполитої. Облік у цехах, маєтках, містах. Використання прибутково-видаткових книг
Козацько-Гетьманська держава	ХVІІ–ХVІІІ ст.	Облік у військовій, державній та приватній сферах. Фіксація доходів і витрат Військової Скарбниці. Облік майна, провіанту, платні. Зародження елементів контролю
Облік у складі Російської та Австро-Угорської імперій	ХVІІІ – поч. ХХ ст.	Вплив імперських облікових систем. Впровадження російських чи австро-угорських стандартів та правил обліку. Поява професійних бухгалтерів, розвиток торговельного обліку

Джерело: сформовано автором на основі [6]

У першій половині ХХ ст. розвиток бухгалтерського обліку в Україні значною мірою визначався політичними та соціально-економічними подіями. Утворення Української Центральної Ради в березні 1917 р. та проголошення незалежності Української Народної Республіки 11 січня 1918 р. створили умови для формування національної облікової системи, здатної відповідати потребам новоствореної держави. Водночас встановлення СРСР 30 грудня 1922 р. наклало відбиток на централізацію обліку та уніфікацію методів ведення бухгалтерії, що відповідали загальносоюзним стандартам. Значні труднощі виникли під час голодомору 1932–1933 рр., який негативно вплинув на економіку та організацію господарських процесів, у тому числі й на бухгалтерський облік. Початок Другої світової війни 1 вересня 1939 р. та напад Німеччини на Радянський Союз у червні

1941 р. призвели до значного руйнування економічної інфраструктури, що ускладнило облікову діяльність підприємств [59, с. 29].

Водночас період війни і подальше відновлення країни після 1944 р. стали важливим етапом відродження народного господарства та системи обліку. Підприємства відновлювали не лише виробничі потужності, а й упорядковану облікову систему, яка дозволяла контролювати рух ресурсів, планувати фінансові потоки та забезпечувати стабільність економічної діяльності. Цей процес показав, що бухгалтерський облік є не лише технічним інструментом ведення господарства, а й важливим механізмом забезпечення економічної безпеки держави, здатним адаптуватися до кризових умов та змін соціально-політичного середовища.

Таблиця 2.2

Облікова система в ХХ столітті

Етап	Період	Ключові зміни
Радянська уніфікація	1920-ті – 1930-ті рр.	Перехід до соціалістичної системи обліку. Ліквідація приватної власності та комерційного обліку. Жорстка централізація, уніфікація форм, методів та планів рахунків по всьому СРСР. Основний акцент на контрольно-фіскальній функції
Встановлення та розвиток централізованого обліку	1940-ві – 1960-ті рр.	Облік як інструмент планування та контролю. Постійне удосконалення типових форм і реєстрів. Бухгалтерія обслуговує державну планову економіку. Розвиток галузевих систем обліку
Автоматизація «таблично-автоматизована» форма	1970-ті – 1980-ті рр.	Впровадження ЕОМ. Часткова автоматизація облікових розрахунків. Розповсюдження таблично-автоматизованої форми бухгалтерського обліку. Облік залишається планово-директивним
Криза та перехідний період	Кінець 1980-х – поч. 1990-х рр.	Поява кооперативів, елементів ринкової економіки. Зростання потреби у реальному, а не плановому обліку. Початок дискусій про реформування системи

Джерело: сформовано автором на основі [6]

Після здобуття незалежності в 1991 р. в Україні розпочався новий етап розвитку бухгалтерського обліку, орієнтований на формування національної

системи та пошук власних шляхів її вдосконалення. У 1998 р. було розпочато реформування бухгалтерської системи, основним завданням якого стало приведення її у відповідність до вимог ринкової економіки та міжнародних стандартів обліку. У рамках цієї реформи була затверджена Програма реформування системи бухгалтерського обліку та передбачено її фінансування на 1999–2001 роки, що дало змогу впровадити новий план рахунків, реєстри обліку та форми фінансової звітності.

Важливим кроком у розвитку обліку стало прийняття 16 липня 1999 р. Закону України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні». Цей нормативний акт визначив бухгалтерський облік як обов'язковий вид обліку, який здійснюється усіма підприємствами, і закріпив його роль як основи для фінансової, податкової, статистичної та інших видів звітності, що використовують грошовий вимірник. Закон забезпечив юридичну основу для стандартизації облікових процедур та уніфікації підходів до ведення фінансової інформації, що сприяло підвищенню прозорості діяльності підприємств і створенню умов для інтеграції української системи обліку у світовий економічний простір [47].

Таблиця 2.3

Реформування облікової системи в незалежній Україні

Етап	Період	Основні цілі, кроки та законодавча база
Початкове реформування	1991–1998 рр.	Перехід від радянського до національного обліку. Створення власної законодавчої бази. Визнання необхідності обліку в умовах ринкової економіки. Акцент на податковому обліку
Законодавче оформлення та гармонізація	1999–2003 рр.	Прийняття ключових законів. Ухвалення Закону України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні» (1999) та затвердження перших Національних положень (стандартів) бухгалтерського обліку (П(С)БО). Початок зближення з міжнародними стандартами
Перехід до Міжнародних стандартів	2004–2011 рр.	Обов'язкове застосування МСФЗ. Розширення кола суб'єктів, які зобов'язані складати звітність за Міжнародними стандартами фінансової звітності (МСФЗ). Посилення ролі фінансової звітності для інвесторів

Сучасний етап	З 2012 р. дотепер	Завершення переходу на МСФЗ та подальша інтеграція. Удосконалення П(С)БО та податкового законодавства. Обов'язкове застосування МСФЗ для великих підприємств та публічних компаній. Розвиток професії аудитора та бухгалтера відповідно до міжнародних вимог
---------------	-------------------	--

Джерело: сформовано автором на основі [64]

Еволюція облікової системи в Україні від моменту незалежності була складним, але необхідним процесом, спрямованим на інтеграцію національної економіки у світовий фінансовий простір. Ключовим етапом стало поступове впровадження Міжнародних стандартів фінансової звітності, особливо протягом 2004–2011 рр., що було спричинене потребою у прозорій та зрозумілій для міжнародних інвесторів фінансовій інформації. Цей період ознаменувався розширенням кола суб'єктів, які зобов'язані були застосовувати МСФЗ, що значно підвищило довіру до української фінансової звітності. Впровадження МСФЗ стало стратегічною відповіддю на виклики глобалізації, забезпечуючи, щоб фінансова звітність українських компаній відповідала єдиним світовим вимогам щодо визнання, оцінки та розкриття інформації.

Сучасний етап (з 2012 р. дотепер) є логічним завершенням цього переходу, концентруючись на забезпеченні обов'язкового застосування МСФЗ для ключових гравців ринку - великих підприємств та публічних компаній. Це сприяло не лише уніфікації обліку, але й удосконаленню національних Положень (стандартів) бухгалтерського обліку (П(С)БО), зближуючи їх із міжнародною практикою. Крім того, реформування стимулювало розвиток професії аудитора та бухгалтера, вимагаючи від фахівців глибоких знань міжнародних стандартів та етичних вимог. Таким чином, реформа облікової системи в Україні стала фундаментальним кроком до підвищення інвестиційної привабливості, корпоративної прозорості та відповідності країни міжнародним економічним нормам [45, с. 125].

Бухгалтерський облік в Україні пройшов складний історичний шлях розвитку, починаючи від давніх форм обліку на території Київської Русі та грецьких колоній до впровадження сучасних національних і міжнародних стандартів. Його еволюція відображає адаптацію облікової системи до змін політичного, соціально-економічного та технологічного середовища, забезпечуючи повноту, достовірність і прозорість фінансової інформації. Сьогодні бухгалтерський облік виступає ключовим інструментом управління підприємствами, інтеграції української економіки у світовий фінансовий простір та підвищення інвестиційної привабливості країни.

2.2. Характеристика сучасної системи бухгалтерського обліку: проблеми та досягнення

Бухгалтерський облік, як система збору, обробки та представлення фінансової інформації, пройшов довгий шлях еволюції - від простого фіксування господарських операцій до складного механізму управління та контролю. Сучасна система обліку формується під впливом глобалізаційних процесів, технологічного прогресу та підвищених вимог до прозорості бізнесу. Вона вже давно перестала бути лише інструментом реєстрації минулих подій і перетворилася на потужний засіб прийняття стратегічних рішень та управління ресурсами підприємства. Саме ці глобалізаційні процеси, технологічний прогрес та підвищені вимоги до прозорості, які радикально змінили роль бухгалтерії, визначили основні вектори розвитку і сформували ті ключові досягнення, які сьогодні характеризують сучасну систему бухгалтерського обліку, про що свідчить рис. 2.1.

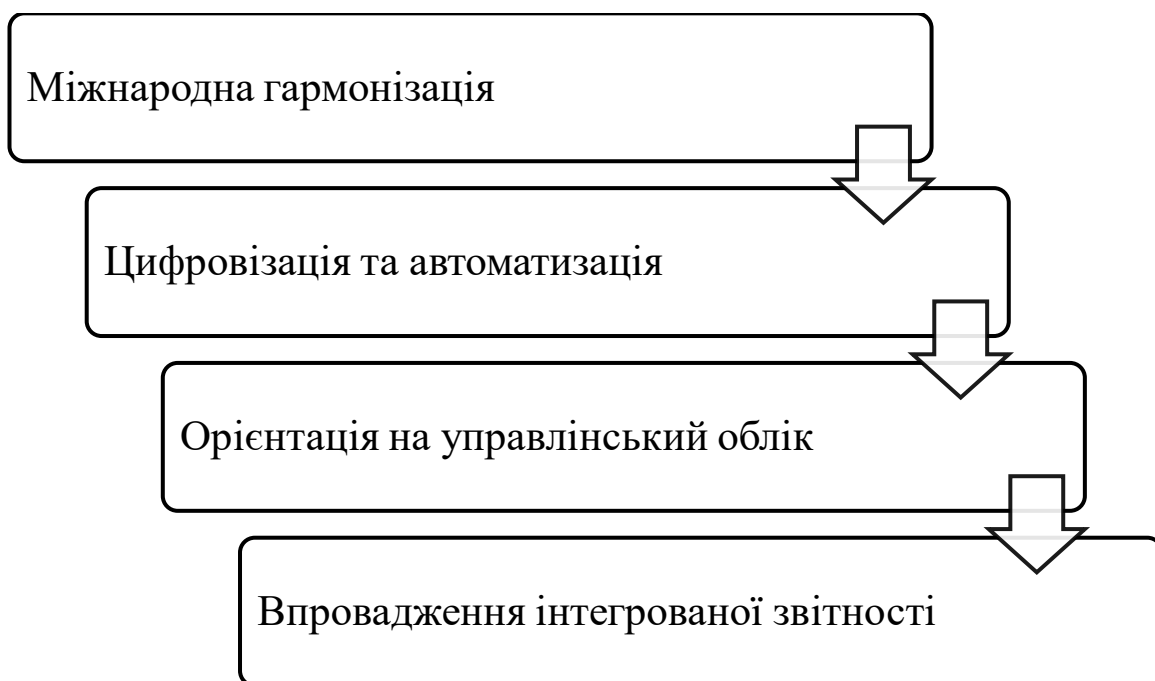

Рис. 2.1 Досягнення сучасної системи бухгалтерського обліку

Джерело: сформовано автором на основі [2]

Одним із досягнень сучасного бухгалтерського обліку є міжнародна гармонізація облікових стандартів. Впровадження Міжнародних стандартів фінансової звітності дозволило уніфікувати принципи оцінки та розкриття інформації про активи, зобов'язання, доходи й витрати компаній незалежно від їхнього географічного розташування. Це забезпечує прозорість фінансових даних, спрощує діяльність транснаціональних корпорацій і створює сприятливі умови для залучення іноземних інвестицій. Завдяки гармонізації стандартів інвестори та кредитори можуть об'єктивно порівнювати фінансовий стан компаній, що значно підвищує довіру до глобальних ринків.

Використання ERP-систем і спеціалізованого програмного забезпечення дозволило суттєво скоротити час обробки даних, мінімізувати ймовірність помилок та створити єдиний інформаційний простір для всіх бізнес-процесів підприємства. Хмарні технології, штучний інтелект і блокчейн відкривають нові можливості для контролю фінансових потоків, виявлення аномалій і забезпечення прозорості транзакцій. Таким чином, бухгалтерська робота

трансформується з рутинного процесу у стратегічний інструмент аналітики [4, с. 107].

Сучасний управлінський облік дозволяє підприємствам ефективно планувати, контролювати та оцінювати діяльність. Методи бюджетування, ABC-костинг та збалансована система показників надають менеджерам точні дані для прийняття обґрунтованих рішень. Інформація в режимі реального часу дозволяє виявляти неефективні процеси, оцінювати рентабельність окремих напрямків діяльності та приймати стратегічні рішення щодо розвитку бізнесу. Таким чином, управлінський облік перетворює бухгалтерію на проактивний механізм формування майбутнього компанії. Впровадження інтегрованої звітності, яка поєднує фінансові, соціальні та екологічні показники. Вона дозволяє комплексно оцінювати створення цінності компанією у довгостроковій перспективі та враховувати принципи ESG. Інтегрована звітність стимулює компанії вести відповідальний бізнес, орієнтований на інтереси всіх стейкхолдерів, допомагає ідентифікувати ризики та можливості, пов'язані з нефінансовими аспектами діяльності [8, с. 28].

Сучасний світ відзначається стрімким розвитком технологій, глобалізацією економічних процесів та ускладненням бізнес-моделей. У таких умовах бухгалтерський облік, який виступає універсальною мовою бізнесу та фундаментом для прийняття фінансових рішень, стикається з низкою суттєвих викликів. Незважаючи на критичну важливість цієї системи, її чинна структура демонструє ряд проблем, що потребують своєчасного вирішення для забезпечення достовірності та релевантності фінансової інформації.

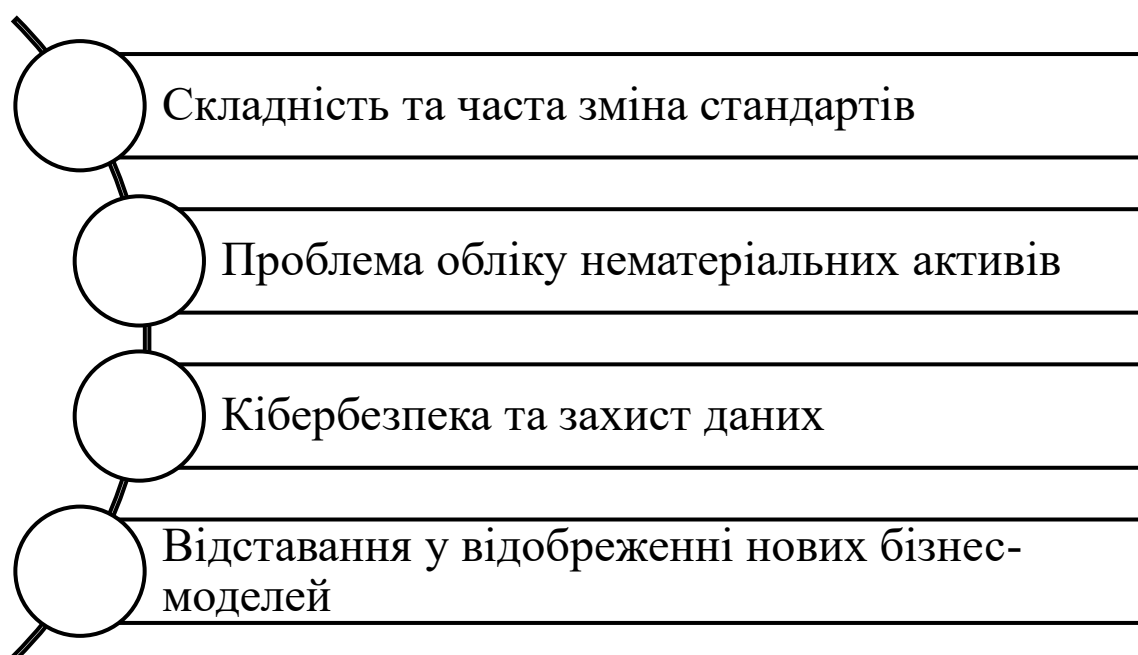

Рис. 2.2 Проблеми сучасної системи бухгалтерського обліку

Джерело: сформовано автором на основі [13]

Однією з найбільш відчутних перешкод є складність та часта зміна стандартів. Постійне оновлення та доповнення Міжнародних стандартів фінансової звітності та національних облікових положень перетворюють роботу бухгалтерів на безперервний процес навчання та імплементації. Ці стандарти є об'ємними, вимагають глибокого тлумачення та часто не мають однозначного застосування. Як наслідок, підприємства несуть високі витрати на навчання персоналу та впровадження змін. Що важливіше, існує ризик некоректного застосування стандартів, що може призвести до суттєвих викривлень у фінансовій звітності та, як наслідок, до неправильних управлінських та інвестиційних рішень.

Економіка знань зробила нематеріальні активи ключовими драйверами вартості компаній, проте традиційний облік відстає в їх адекватній оцінці. Такі активи, як бренд, накопичені знання, клієнтська база та результати R&D (науково-дослідні та дослідно-конструкторські роботи), часто або не

відображаються у балансі, або враховуються за історичною (первісною) вартістю, яка не відповідає їхній реальній ринковій цінності. Це призводить до спотворення реальної вартості компаній та недооцінки їхнього потенціалу для інвесторів. Облікова система потребує більш гнучких та реалістичних методів оцінки, які б краще відображали економічну сутність НМА [5, с. 58].

Зростаюча залежність від ІТ-систем та хмарних технологій для зберігання та обробки фінансових даних виводить на перший план проблему кібербезпеки та захисту даних. Фінансова інформація є високочутливою ціллю для кібератак. Ризики витоку, втрати або несанкціонованої зміни даних створюють загрозу не лише для фінансової достовірності, але й для самої безперервності бізнесу. Наслідки кіберінцидентів є критичними: фінансові та репутаційні втрати компанії, а також штрафи за порушення суворого законодавства про захист даних (наприклад, GDPR). Бухгалтерський облік повинен інтегрувати надійні механізми ІТ-контролю та аудиту.

Сучасна цифрова економіка породжує нові бізнес-моделі - від платформної економіки (Uber, Airbnb) до використання криптовалют та блокчейну. Існуючі облікові принципи, розроблені для індустріальної епохи, часто погано адаптовані до відображення цих операцій. Наприклад, відсутність єдиних підходів до обліку токенів, віртуальних активів чи транскордонних послуг платформ ускладнює стандартизацію звітності. Цей розрив створює загрозу тінізації частини операцій та призводить до відсутності єдиних підходів до відображення нових видів доходів і витрат, що знижує порівнянність фінансової інформації [22, с. 447].

Сучасна система бухгалтерського обліку стоїть на роздоріжжі: вона або трансформується, адаптуючись до викликів цифрової епохи, або втратить свою релевантність. Вирішення цих проблем вимагає комплексного підходу: спрощення та уніфікація стандартів, розробка нових підходів до оцінки нематеріальних активів, інтеграція сучасних технологій кіберзахисту та, найголовніше, адаптація облікових принципів до реалій цифрової економіки.

Лише шляхом таких інновацій бухгалтерський облік зможе й надалі виконувати свою місію - надавати достовірну, прозору та змістовну інформацію для стейкхолдерів у 21 столітті.

2.3. Вплив міжнародних стандартів обліку та звітності на національну систему обліку

Сучасна національна система бухгалтерського обліку України побудована на чіткому нормативно-правовому фундаменті, який регламентується Законом України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні» та відповідними національними положеннями (стандартами) бухгалтерського обліку, а також міжнародними стандартами фінансової звітності. Ці документи визначають правові засади ведення бухгалтерського обліку, організації фінансової звітності, а також методологію і принципи облікових процедур для підприємств різних форм власності. Законодавство підкреслює обов'язковість ведення бухгалтерського обліку, оскільки дані фінансової, податкової та статистичної звітності формуються саме на його основі.

Повний пакет фінансової звітності в Україні складається з балансу, звіту про фінансові результати, звіту про рух грошових коштів, звіту про власний капітал та приміток до фінансової звітності, що забезпечує всебічне та прозоре відображення фінансового стану підприємства. Починаючи з 1998 року, національна система бухгалтерського обліку зазнала суттєвих змін у зв'язку з імплементацією міжнародних стандартів обліку. Впровадження цих стандартів було послідовним, починаючи з Програми реформування системи бухгалтерського обліку та продовжуючи Стратегією застосування МСФЗ у 2007 році, метою якої було вдосконалення національної системи обліку та гармонізація її з міжнародними вимогами [6, с. 184].

Власне, прагнення до всебічного та прозорого відображення фінансового стану підприємства, яке ініціювало трансформацію національної системи бухгалтерського обліку, нерозривно пов'язане з усвідомленням необхідності уніфікації та стандартизації. Ця потреба виникає не лише з бажання наслідувати міжнародні практики, але й з низки внутрішніх та зовнішніх чинників, які змушують українські підприємства адаптувати свою звітність. Ці чинники, по суті, є рушійною силою для подальшої гармонізації та вдосконалення, що, зрештою, призводить нас до ключових елементів, які окреслюють потребу стандартизації.

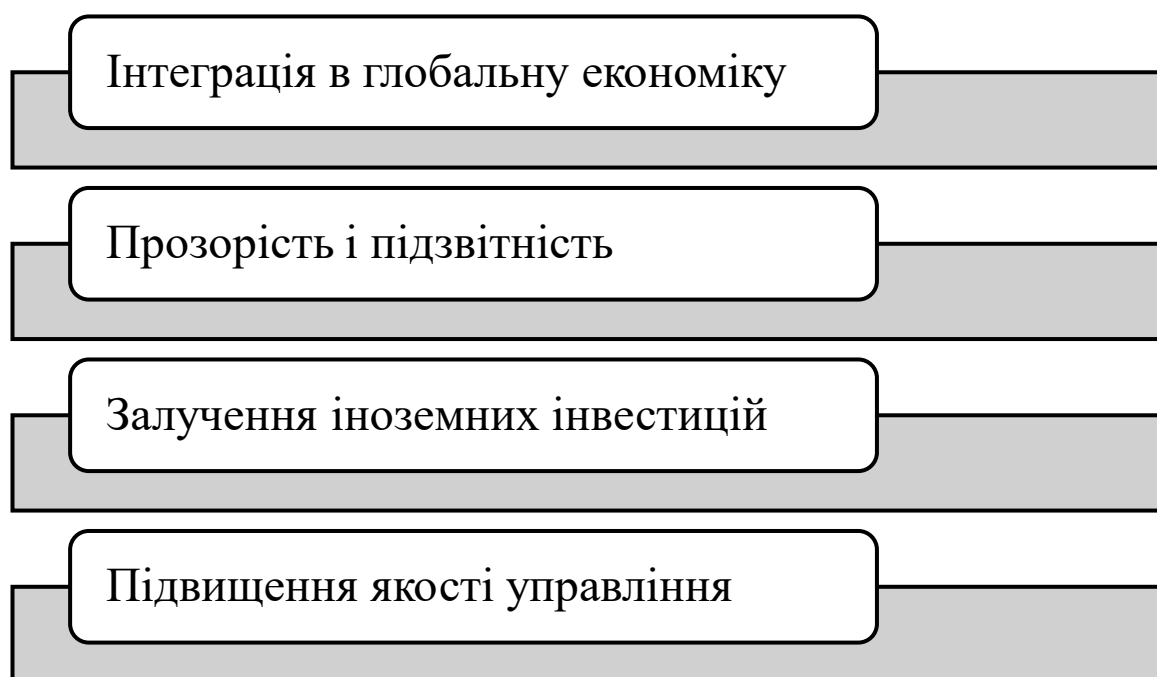

Рис. 2.3 Основні фактори, які спричиняють потребу стандартизації фінансової звітності в Україні

Джерело: сформовано автором на основі [30]

Виходячи з наданої схеми, основними факторами, що спричиняють потребу стандартизації фінансової звітності в Україні, є інтеграція в глобальну економіку та залучення іноземних інвестицій, що вимагає порівнянності та зрозумілості фінансових показників на міжнародному рівні. Додатково,

внутрішні вимоги до прозорості і підзвітності, а також необхідність підвищення якості управління підкреслюють важливість єдиних і надійних стандартів для внутрішнього контролю та прийняття рішень. Отже, стандартизація фінансової звітності є комплексним кроком, який одночасно сприяє міжнародній економічній інтеграції, підвищує інвестиційну привабливість країни та зміцнює внутрішню систему управління й підзвітності.

Перехід на МСФЗ в Україні відбувався більш інтенсивно, ніж у країнах Європейського Союзу, що зумовило стислий термін адаптації системи обліку. Важливим кроком стало прийняття у 2011 році змін до Закону України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність», які зобов'язали державні компанії, банки та страхові організації складати фінансову звітність за МСФЗ з 2012 року. Цей крок став початком офіційного використання міжнародних стандартів як нормативно-методичної бази для публічних акціонерних товариств та більшості фінансових установ [33, с. 84].

Подальші зміни в обліковому законодавстві були стимульовані підписанням Угоди про асоціацію між Україною та ЄС у 2014 році, що передбачало гармонізацію регуляторної політики та реформи бухгалтерського обліку з переходом на МСФЗ. Виконання цих зобов'язань стало підставою для прийняття нових редакцій Закону «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність» у 2017 році та супровідних нормативних актів, які забезпечили адаптацію національних підприємств до міжнародних стандартів. Суб'єкти господарювання, що підлягали переходу на МСФЗ, отримали право обирати дату початку застосування нових стандартів, що дозволило врахувати особливості національної облікової системи та поступово інтегрувати її у світову практику.

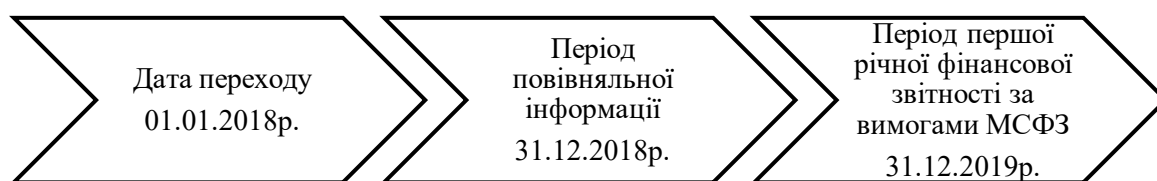

Рис. 2.4 Графік та етапи переходу на МСФЗ вітчизняними підприємствами у зв'язку із законодавчими змінами в 2017 році

Джерело: сформовано автором на основі [9]

Законодавчі нововведення суттєво розширили сферу застосування МСФЗ в Україні, встановили конкретні строки та визначили критерії для підприємств, які зобов'язані скласти фінансову звітність за міжнародними стандартами з 1 січня 2018 року. Зокрема, материнські підприємства, що контролюють інші компанії, повинні формувати консолідовану фінансову звітність відповідно до національних або міжнародних стандартів, що забезпечує повне відображення фінансового стану групи підприємств. Водночас національне законодавство передбачає можливість добровільного переходу підприємств на МСФЗ, якщо це відповідає бізнес-інтересам і стратегії розвитку компанії, що створює гнучкі умови для адаптації до міжнародної практики обліку.

Наступним кроком у модернізації бухгалтерського обліку стало впровадження інтегрованої системи фінансової звітності (СФЗ), яка базується на таксономії UA XBRL та уніфікованому електронному форматі. Подання фінансової звітності у форматі XBRL за принципом «єдиного вікна» дозволяє забезпечити стандартизовану обробку великих обсягів фінансових даних, підвищити прозорість і доступність інформації для державних органів та користувачів. Законодавство визначає, що підприємства, які застосовують МСФЗ, зобов'язані надавати фінансову та консолідовану фінансову звітність

органам державної влади на основі таксономії XBRL, що сприяє уніфікації та автоматизації процесу збору і аналізу даних [16].

Впровадження СФЗ супроводжувалося перехідними періодами та тестовими режимами через технічні та організаційні труднощі, зокрема у 2021 році було встановлено перехідний період для подання звітності до 31 грудня, що дозволило суб'єктам господарювання адаптуватися до нових вимог. У 2023 році було затверджено Порядок функціонування центру збору фінансової звітності, що забезпечує доступ державних органів та інших користувачів до фінансових даних, складених за МСФЗ. Це дозволяє не лише покращити контроль і аналітичну базу для ухвалення рішень, а й підвищити довіру інвесторів та партнерів до фінансової інформації українських підприємств.

Рис. 2.5 Перелік суб'єктів, які зобов'язані скласти фінансову звітність за
МСФЗ

Джерело: сформовано автором на основі [18]

Аналіз представленої схеми дозволяє зробити висновок, що в Україні застосування Міжнародних стандартів фінансової звітності має обов'язковий характер для визначеного переліку суб'єктів, які мають значний вплив на економіку або представляють суспільний інтерес, а також є добровільним для всіх інших підприємств. До категорії обов'язкових користувачів МСФЗ належать: підприємства, що становлять суспільний інтерес ЄС, публічні акціонерні товариства, підприємства, які здійснюють видобуток корисних копалин загальнодержавного значення, та підприємства, що провадять господарську діяльність за видами, перелік яких встановлюється Кабінетом Міністрів України, що підкреслює прагнення до прозорості та зіставності їхньої фінансової інформації на міжнародному рівні. Водночас, інші підприємства можуть самостійно прийняти рішення про доцільність застосування МСФЗ, що надає їм гнучкість у виборі системи обліку відповідно до їхніх бізнес-потреб та стратегічних цілей [25, с. 168].

Впровадження Міжнародних стандартів фінансової звітності в Україні має комплексний вплив на національну систему бухгалтерського обліку [19]:

- гармонізація обліку зі світовими стандартами підвищує довіру міжнародних інвесторів до фінансової звітності українських компаній та підприємств, що створює сприятливі умови для залучення іноземного капіталу та розвитку економіки в цілому;

- застосування МСФЗ змінює підходи до обліку і звітності, що вимагає модернізації бухгалтерських процесів, впровадження нових програмних засобів та додаткового навчання персоналу. Такі зміни підвищують професійний рівень

фахівців і сприяють оптимізації внутрішніх бізнес-процесів, хоча й супроводжуються додатковими витратами та організаційними труднощами;

- відповідність міжнародним стандартам відкриває нові можливості для підприємств у сфері залучення інвестицій та позичкового капіталу, роблячи їхню фінансову звітність більш прозорою та привабливою для іноземних партнерів. Разом із цим, впровадження МСФЗ стає передумовою перегляду внутрішніх процесів та організаційної структури підприємств, що може викликати опір серед фахівців і відомств, які звикли до національних стандартів обліку.

Незважаючи на очевидні переваги, процес впровадження МСФЗ супроводжується низкою недоліків та суттєвих проблем, особливо в умовах стислих термінів адаптації (рис. 2.6):

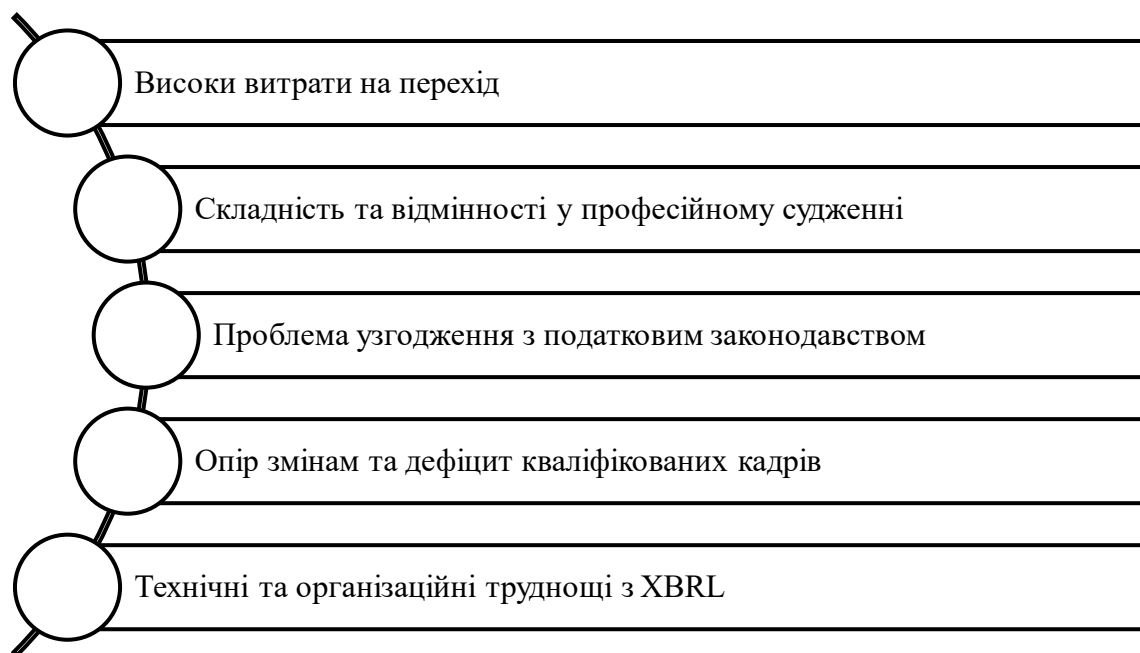

Рис. 2.6 Недоліки та проблеми запровадження МСФЗ

Джерело: сформовано автором на основі []

Упровадження міжнародних стандартів потребує не лише фінансових ресурсів, а й значної трансформації внутрішніх процедур. Витрати на оновлення програмних рішень, переналаштування облікових алгоритмів і навчання

персоналу формують відчутне навантаження для підприємств. Сфера професійного судження створює додаткові труднощі, оскільки застосування принципів МСФЗ вимагає інтерпретаційних рішень, що здатні спричиняти різночитання та нерівномірність практик. Паралельно з цим виникає потреба узгоджувати фінансову інформацію з нормами податкового регулювання, що ускладнює структуру облікового процесу та стимулює ведення окремих реєстрів.

Організаційні зміни нерідко стикаються з опором персоналу, що звик працювати в межах національної моделі обліку, а дефіцит фахівців із досвідом впровадження міжнародних стандартів поглиблює проблему. Додаткові виклики створює застосування XBRL: перехід до цифрового формату вимагав адаптації технічних платформ, тестування нових інструментів і подолання початкових технічних збоїв. Сукупність цих факторів формує складне середовище трансформації, яке потребує системного підходу, часу й методичної підтримки.

Таким чином, перехід на МСФЗ є складним і багатогранним процесом, який потребує системного підходу, координації з боку державних органів, активної підготовки підприємств і підвищення кваліфікації бухгалтерів та аудиторів. Водночас успішне впровадження міжнародних стандартів здатне значно підвищити прозорість фінансової звітності, зміцнити довіру інвесторів і сприяти інтеграції України у світову економіку, що робить цей процес стратегічно важливим для розвитку національної фінансової системи.

Висновки до розділу 2

Сучасна система бухгалтерського обліку в Україні характеризується високим рівнем складності та багатофункціональністю, поєднуючи традиційні методи обліку з інноваційними технологічними рішеннями. Вона забезпечує комплексний збір, обробку та узагальнення фінансової інформації, що дозволяє не лише документально відображати господарські операції, а й приймати

стратегічно обґрунтовані управлінські рішення. Впровадження ERP-систем, хмарних технологій та інтегрованої звітності відкриває нові можливості для ефективного контролю, аналізу і планування діяльності підприємств, одночасно підвищуючи прозорість та надійність фінансових даних. Водночас система стикається з проблемами частих змін стандартів, недостатньої оцінки нематеріальних активів та ризиками кібербезпеки, що потребує постійного удосконалення та адаптації до умов цифрової економіки.

Імплементація Міжнародних стандартів фінансової звітності суттєво вплинула на національну систему обліку, сприяючи гармонізації практик і підвищенню довіри міжнародних інвесторів. Перехід на МСФЗ стимулював модернізацію облікових процесів, впровадження нових програмних засобів і підвищення кваліфікації бухгалтерів, водночас створивши виклики для підприємств у вигляді додаткових витрат і організаційних змін. Успішна інтеграція міжнародних стандартів забезпечує прозору, порівнянну і надійну фінансову інформацію, зміцнює інвестиційну привабливість українських компаній і сприяє інтеграції національної економіки у світовий фінансовий простір, роблячи бухгалтерський облік не лише інструментом контролю, а й стратегічним фактором розвитку бізнесу та держави.

РОЗДІЛ 3. ПРОГНОЗУВАННЯ РОЗВИТКУ СИСТЕМИ БУХГАЛТЕРСЬКОГО ОБЛІКУ В УКРАЇНІ

3.1. Методичні підходи до прогнозування у сфері обліку

Прогнозування у сфері обліку є ключовим інструментом для забезпечення ефективного управління фінансово-господарською діяльністю підприємства. Воно передбачає не лише оцінку поточного стану фінансових показників, але й розробку сценаріїв їх розвитку в майбутньому. Такий підхід дозволяє керівникам своєчасно приймати стратегічні рішення, оптимізувати ресурси та мінімізувати ризики. Основна мета прогнозування в обліку полягає у створенні достовірної інформаційної бази, яка відображає можливі зміни в доходах, витратах, обсягах виробництва та інших економічних параметрах підприємства.

Методичні підходи до прогнозування у бухгалтерському обліку можна поділити на кілька груп (рис. 3.1).

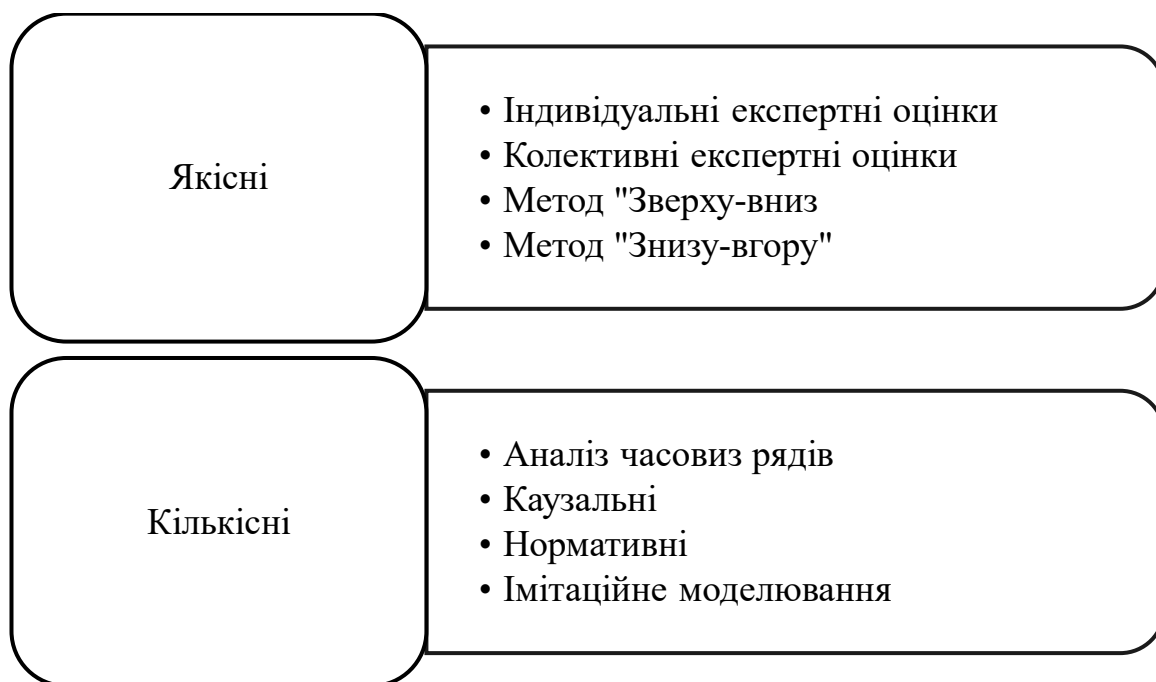

Рис. 3.1 Класифікація методів прогнозування, застосовуваних в обліку
Джерело: сформовано автором на основі [37]

Представлена класифікація чітко розмежовує методи прогнозування, що застосовуються в обліку, на дві основні категорії: якісні (інтуїтивні) та кількісні (формалізовані). Якісні методи, включаючи індивідуальні та колективні експертні оцінки, а також підходи «зверху-вниз» та «знизу-вгору», є незамінними в умовах обмеженості історичних даних або при прогнозуванні абсолютно нових явищ. Вони ефективно використовують суб'єктивний досвід, інтуїцію та колективну мудрість експертів для формування обґрунтованих припущень. Зокрема, такі техніки, як метод Дельфі чи «мозковий штурм», дозволяють мінімізувати індивідуальну упередженість та досягти консенсусу, що є критично важливим для стратегічного планування та бюджетування. Вибір конкретного якісного методу залежить від доступності експертів, необхідного рівня деталізації та часових обмежень.

На противагу їм, кількісні методи спираються на математичний апарат та історичні дані, пропонуючи більш об'єктивні та перевірені прогнози. Категорії аналізу часових рядів (екстраполяційні) ідеальні для стабільних бізнес-процесів з чітко вираженими трендами (метод ковзної середньої), припускаючи інерційність минулих тенденцій. Каузальні методи (регресія) є потужним інструментом для встановлення причинно-наслідкових зв'язків між фінансовими показниками та зовнішніми чи внутрішніми факторами впливу, дозволяючи моделювати сценарії «якщо-то». Крім того, нормативні та імітаційні методи (метод Монте-Карло) дозволяють враховувати встановлені стандарти та досліджувати складну динаміку системи в умовах невизначеності. Комплексне використання обох категорій методів - поєднання експертної думки з математичною точністю - забезпечує найбільш повну та надійну основу для прийняття ефективних управлінських рішень в обліку та фінансовому плануванні [23 с. 68].

Прогнозування у сфері обліку неможливе без урахування особливостей динаміки економічних процесів, що зумовило розвиток методів простої екстраполяції та адаптивних методів прогнозування. Методи простої екстраполяції динамічних рядів і рівнянь часового тренда базуються на припущенні збереження тенденцій, закладених у ретроспективних даних. В ідеальному випадку, за умови стабільності середніх коефіцієнтів росту та параметрів рівняння тренда для різних відрізків часу, такі методи забезпечували б високоточний прогноз і залишалися б бездоганними через свою простоту. Однак практика показує, що економічні процеси часто характеризуються стрибкоподібними або нестабільними змінами, що значно впливає на значення параметрів рівнянь і, відповідно, на точність прогнозу. Наприклад, споживання кондитерських виробів може демонструвати більш-менш стабільний ріст, тоді як для більшості економічних показників характерна комбінована динаміка, що робить результати екстраполяції чутливими до вибору періоду «передісторії». Крім того, при використанні рівнянь тренда всі значення ряду рівною мірою впливають на прогноз, що не завжди відображає сучасні тенденції та змінні умови [63].

У зв'язку з цими обмеженнями виникла потреба у вдосконаленні методів прогнозування, що базуються на одному часовому ряді, що призвело до розробки адаптивних методів. Сутність адаптивного підходу полягає у постійній корекції прогнозу на основі нових даних, що підвищує чутливість та точність прогнозів. При цьому різні рівні динамічного ряду отримують неоднакову вагу: більш пізні спостереження відіграють ключову роль, а віддалені у часі значення мають менший вплив. Одним із ефективних інструментів адаптивного прогнозування є метод експоненціального згладжування, сутність якого полягає у використанні зваженої плинної середньої для кожного елементу ряду, де вага зменшується по мірі віддалення від кінця ряду. Рекурентна формула, запропонована Брауном, дозволяє обчислювати експоненціальну середню таким чином, щоб прогнози

оперативно враховували нові тенденції, забезпечуючи більш реалістичне та точне відображення майбутніх фінансових показників підприємства [66, с. 217]:

$$S_t^{(1)} = \alpha Y_t + (1 - \alpha) S_{t-1}^{(1)} \quad (3.1)$$

Де: $S_t^{(1)}$ - експоненціальна середня (згладжене значення) ряду у момент часу t . Це і є наше прогнозне значення;

Y_t - фактичне значення показника (дані обліку) у момент часу t ;

$S_{t-1}^{(1)}$ - експоненціальна середня, розрахована на попередньому кроці ($t-1$);

α - параметр згладжування, що лежить у межах $0 < \alpha < 1$. Визначає, наскільки сильно нове фактичне значення впливає на прогнозне.

На основі рекурентної формули для кожного елементу динамічного ряду, починаючи з другого значення «передісторії», визначаються формули експоненціальних середніх:

$$\begin{aligned} S_t^{(1)}(y) &= \alpha y_t + (1 - \alpha) S_{t-1}^{(1)}(y); \\ S_t^{(2)}(y) &= \alpha S_t^{(1)}(y) + (1 - \alpha) S_{t-1}^{(2)}(y); \\ &\dots\dots\dots \\ S_t^{(k)}(y) &= \alpha S_t^{(k-1)}(y) + (1 - \alpha) S_{t-1}^{(k)}(y); \\ &t = 2 \div k. \end{aligned}$$

Метод експоненціального згладжування дозволяє підвищити точність прогнозів у бухгалтерському обліку, оскільки враховує нові тенденції шляхом поступового зменшення впливу віддалених у часі значень ряду. Використання рекурентної формули Брауна дає змогу обчислювати експоненціальні середні для кожного елементу динамічного ряду, починаючи з другого значення «передісторії», що забезпечує оперативну адаптацію прогнозу до змін у

фінансових показниках. Параметр згладжування α визначає ступінь впливу фактичних даних на прогнозне значення, а послідовне застосування формул дозволяє отримати багаторівневі згладжені значення, які враховують як останні тенденції, так і історичні дані, забезпечуючи більш реалістичну та надійну основу для управлінських рішень [68, с. 45].

Для того, щоб перетворити цю теоретичну концепцію на реалістичну та надійну основу для управлінських рішень, наведемо умовний приклад застосування методу експоненціального згладжування для прогнозування фінансових показників, а саме – щомісячних обсягів продажів підприємства.

Таблиця 3.1

Вихідні дані

Місяць (t)	Фактичний обсяг продажів (Y_t), тис. грн
1	100
2	110
3	105
4	120
5	130
6	125

Джерело: сформовано автором

Оскільки метод адаптивний, необхідно вибрати параметр згладжування α ($0 < \alpha < 1$). Виберемо $\alpha=0,3$. Це означає, що останні фактичні дані матимуть вагу 30% у новому прогнозі, забезпечуючи помірну чутливість до нових тенденцій.

Для розрахунку згладженого значення (прогнозу на наступний період) використовуємо формулу Брауна (3.1).

Де: $1-\alpha=0,7$.

Початкове згладжене значення приймаємо рівним першому фактичному значенню ряду:

$$S_1^{(1)} = Y_1 = 100$$

Таблиця 3.2

Розрахунок

Місяць (t)	Фактичний продаж Y_t	Попередній прогноз $S_{t-1}^{(1)}$	Розрахунок $S_t(1)=0.3 \cdot Y_t + 0.7 \cdot S_{t-1}(1)$	Згладжене значення $S_t^{(1)}$ (Прогноз на t+1)
1	100	-	$S_1(1)=Y_1$	100,00
2	110	100,00	$S_2(1)=0,3 \cdot 110 + 0,7 \cdot 100,00$	103,00
3	105	103,00	$S_3(1)=0,3 \cdot 105 + 0,7 \cdot 103,00$	103,60
4	120	103,60	$S_4(1)=0,3 \cdot 120 + 0,7 \cdot 103,60$	108,52
5	130	108,52	$S_5(1)=0,3 \cdot 130 + 0,7 \cdot 108,52$	114,96
6	125	114,96	$S_6(1)=0,3 \cdot 125 + 0,7 \cdot 114,96$	118,47

Джерело: сформовано автором

Згладжене значення, отримане на момент $t=6$, є найкращим прогнозом на наступний період.

$$\text{Прогноз на 7 міс.} = S_6^{(1)} = 118,47$$

Прогнозований обсяг продажів на 7-й місяць становить 118.47 тис. грн. Це число оперативно враховує останні позитивні тенденції у продажах завдяки адаптивному механізму методу.

Експертні методи прогнозування ґрунтуються на інтуїції, досвіді, знаннях та думках висококваліфікованих фахівців (експертів). Їх часто використовують в обліковому аналізі, коли бракує достатньої історичної інформації або коли необхідно врахувати унікальні, якісні фактори, які складно формалізувати.

Таблиця 3.3

Переваги та недоліки експертних методів прогнозування в обліковому аналізі

Переваги	Недоліки
1. Можливість інтегрувати в прогноз невеликі дані, такі як політичні зміни, технологічні прориви, зміни в настроях споживачів, які є критичними для облікового аналізу	1. Результати значною мірою залежать від особистих упереджень, досвіду та психологічних особливостей експертів, що може призвести до неточностей
2. Дозволяють швидко отримати прогнози, особливо в умовах обмеженого часу або при прогнозуванні нових подій/продуктів, для яких немає історичних даних	2. Залучення висококваліфікованих експертів, особливо для проведення таких методів як «Дельфі», часто вимагає значних фінансових витрат

3. Можуть бути використані для коригування або доповнення результатів формалізованих (кількісних) моделей, особливо коли останні демонструють незадовільну точність	3. При колективній роботі менш впевнені експерти можуть пристосовувати свою думку до домінуючої, знижуючи якість прогнозу
4. Дозволяють більш глибоко оцінити потенційні ризики та ймовірність настання непередбачуваних подій, що є важливим для фінансового обліку та управлінських рішень	4. Виникають труднощі з обґрунтованим відбором фахівців, чия компетенція дійсно відповідає поставленому завданню
5. Експерти можуть ідентифікувати значні, нелінійні зміни у бізнес-середовищі, які математичні моделі можуть пропустити	5. Процес формування прогнозу може бути недостатньо чітким та аргументованим, що ускладнює його верифікацію

Джерело: сформовано автором на основі [69]

Експертні методи прогнозування посідають важливе місце в обліковому аналізі завдяки своїй унікальній здатності інтегрувати не кількісні дані - такі як політичні зміни, технологічні інновації чи настрої споживачів - у прогноз, що є критичним для повної оцінки майбутнього фінансового стану компанії. Вони також дозволяють швидко отримувати прогнози за відсутності історичних даних і слугують цінним доповненням до формалізованих (кількісних) моделей, допомагаючи ідентифікувати нелінійні зміни та потенційні ризики. Водночас, ці методи не позбавлені суттєвих недоліків, зокрема, високої залежності результатів від суб'єктивних упереджень та досвіду залучених фахівців, значних фінансових витрат на їхню експертизу та ризику пристосування думок у колективній роботі, що вимагає ретельного відбору експертів та підвищує вимоги до верифікації та обґрунтованості кінцевого прогнозу.

Отже, прогнозування у сфері бухгалтерського обліку є комплексним процесом, що поєднує кількісні та якісні методи для отримання достовірної інформаційної бази щодо майбутніх фінансових показників підприємства. Використання адаптивних підходів, зокрема методу експоненціального згладжування, підвищує точність прогнозів, дозволяючи своєчасно реагувати на нові тенденції та зміни економічного середовища. Експертні методи, попри певні обмеження, доповнюють математичні моделі, забезпечуючи глибшу оцінку

ризиків і врахування якісних факторів, критичних для стратегічного планування та управлінських рішень.

3.2. Аналіз основних трендів та викликів для облікової системи

Сучасні вітчизняні підприємства функціонують у складних та динамічних умовах зовнішнього середовища, що вимагає адаптації до швидкоплинних змін та впровадження новітніх технологій у всі сфери діяльності. Цифровізація бухгалтерського обліку виступає ключовим елементом таких трансформацій, забезпечуючи підвищення точності та ефективності облікових процесів, оптимізацію обміну даними та доступність інформації з будь-якої точки світу. Завдяки сучасним програмним рішенням підприємства отримують можливість швидше приймати управлінські рішення, удосконалювати комунікації, спрощувати процеси обліку та формувати конкурентні переваги за рахунок оптимізації робочих процесів.

Впровадження цифрових технологій у бухгалтерський облік потребує високого рівня кваліфікації персоналу та наявності технічних засобів для збору, обробки, зберігання та передачі інформації стейкхолдерам. Ефективна робота з обліково-аналітичними даними є основою прийняття управлінських рішень, а використання хмарних сервісів і сучасних інформаційних систем дозволяє розширити спектр послуг та забезпечити оперативність виконання облікових операцій. На державному рівні розвиток цифровізації підтримується низкою законів, розпоряджень і постанов, що регламентують формування інформаційного суспільства, електронний документообіг, захист персональних даних та фінансові послуги [3, с. 100].

Водночас інтеграція цифрових технологій у бухгалтерський облік на українських підприємствах ще не досягла високого рівня, становлячи лише 43,4%, а значна частина процедур досі виконується за допомогою Excel [1]. Для

успішної діджиталізації важливо застосовувати комплексний поетапний підхід, узгоджуючи впровадження технологій зі стратегією розвитку компанії та забезпечуючи зворотний зв'язок від користувачів. Основними трендами розвитку цифрового бухгалтерського обліку є автоматизація процесів, хмарні технології, великі дані, штучний інтелект, Інтернет речей та блокчейн, тоді як основними перешкодами залишаються потреба у сучасному ІТ-забезпеченні, ліцензованому програмному забезпеченні та вдосконаленому законодавчому регулюванні. Таким чином, цифровізація бухгалтерського обліку стає не лише інструментом підвищення ефективності бізнесу, а й важливим чинником інноваційного розвитку економіки країни.

Застосування новітніх технологічних рішень у сфері бухгалтерського обліку обґрунтоване необхідністю спрощення процедур збору, оброблення, збереження та розповсюдження даних про операції компанії. Сьогодні найбільшу увагу українські підприємства приділяють ERP-системам (Enterprise Resource Planning), які інтегрують облікові, управлінські, контрольні та аналітичні функції. Такі системи дозволяють синхронізувати бізнес-процеси та ефективно обробляти дані в режимі реального часу, підвищуючи оперативність прийняття управлінських рішень та загальну ефективність підприємства [21, с. 41].

Наукові дослідження підтверджують, що інтеграція інформаційних технологій у бухгалтерський облік сприяє автоматизації фінансових процесів та оптимізації економічної діяльності компаній. Вітчизняні та зарубіжні вчені, серед яких Н.В. Лагодієнко, А.М. Саркова та О.О. Просолов, підкреслюють значення автоматизованих систем для забезпечення достовірності, точності та своєчасності облікових даних [26, с. 72]. Переходячи від ручної обробки до автоматизованих систем, підприємства можуть обирати один із трьох шляхів: розробка власного програмного забезпечення, замовлення його у спеціалізованої компанії або придбання готового продукту на ринку.

Сучасний український ринок пропонує широкий вибір програм для автоматизації бухгалтерського обліку, серед яких BAS (Business Automation Software) та М.Е.Дос. Нові рішення BAS надають ще більшу гнучкість, інтеграцію з іншими системами, мобільний доступ та розширені функції управління підприємством, що робить їх оптимальними для середніх і великих компаній. Програма М.Е.Дос забезпечує ефективну роботу з електронними документами, податковими накладними та обмін юридично значущою інформацією між контрагентами [38].

Автоматизація бухгалтерських процесів дозволяє вирішити ключові завдання: підвищити точність і оперативність облікових даних, скоротити час на формування звітності та забезпечити безперервний доступ до інформації. Завдяки електронному документообігу зменшується паперовий обсяг, оптимізується розподіл робочого навантаження, підвищується дисципліна та контроль над виконанням завдань, а також гарантується конфіденційність і збереження документів. Особливої уваги потребує облік нематеріальних активів, який автоматизується через спеціалізовані системи, що забезпечують точність фіксації операцій, контроль амортизації та управління життєвим циклом активів.

Отже, впровадження автоматизованих бухгалтерських систем відкриває українським підприємствам нові можливості для підвищення ефективності, конкурентоспроможності та економічного зростання. Перехід від традиційних систем до сучасних рішень, таких як BAS та М.Е.Дос, дозволяє компаніям оптимізувати процеси, скоротити рутинну роботу та зосередитися на контролі й управлінні, що забезпечує стійкий розвиток бізнесу та готовність до інтеграції у глобальні економічні процеси.

Продовжуючи розгляд, слід зазначити, що облік та оподаткування криптовалютних операцій в Україні перебувають на етапі формування, що зумовлює потребу у гнучких підходах та адаптації міжнародного досвіду до національних умов. Незважаючи на наявність Закону «Про віртуальні активи»,

відсутність чітких методик відображення таких операцій у бухгалтерських записах та уніфікованих правил оподаткування створює ризики невизначеності для бізнесу та податкових органів. Водночас активне впровадження цифрових технологій і автоматизованих систем дозволяє мінімізувати ці ризики через підвищення прозорості операцій, ефективний контроль та аналіз фінансових потоків у режимі реального часу [42].

Рис. 3.2 Основні тренди для облікової системи крипто валютних операцій в Україні

Джерело: сформовано автором на основі [50]

Основним трендом для облікової системи криптовалютних операцій в Україні є незворотна необхідність стандартизації та автоматизації обліку під впливом юридичного регулювання та зростання кількості операцій. Прийняття Закону «Про віртуальні активи» та інтеграція з МСФЗ вимагають від облікових систем чіткого визначення правового статусу активів, розробки національних методологічних рекомендацій для класифікації та оцінки, а також забезпечення точного розрахунку податкової бази. Водночас, інтенсивне зростання транзакцій

та технологічні інновації (смарт-контракти, NFT) змушують системи обліку до глибокої інтеграції з блокчейн-даними та автоматизації процесів для ефективного відображення складних операцій, що є критично важливим для забезпечення прозорості та податкового контролю.

Очікується, що подальше використання штучного інтелекту, машинного навчання та аналітики великих даних у податкових і бухгалтерських процесах дозволить підвищити точність прогнозів, виявляти шахрайські схеми та оптимізувати облік криптовалютних транзакцій. Це створює умови для формування більш передбачуваного і безпечного середовища для ведення бізнесу та забезпечує інтеграцію України у глобальні фінансові процеси. Таким чином, цифровізація обліку і податкового адміністрування не лише полегшує операційну діяльність, а й сприяє підвищенню фінансової стабільності, конкурентоспроможності та ефективності управління державними фінансами [60].

Технологічний прогрес висуває і низку викликів. Питання кіберзахисту набуває виняткової ваги через зростання обсягів конфіденційної інформації в цифровому форматі. Динамічність змін у регуляторному середовищі ускладнює стабільне функціонування облікових систем, оскільки вони потребують регулярного оновлення. Відчутною стає потреба у фахівцях нового профілю, здатних працювати з інтелектуальними платформами, аналізувати масиви даних і контролювати інтеграцію різномірних цифрових рішень. Додатково зберігається психологічний бар'єр, пов'язаний із небажанням частини професіоналів переходити на нові технологічні моделі. У таких умовах подальший розвиток галузі залежить від готовності бухгалтерів до безперервного навчання й адаптації, а також від раціонального впровадження інновацій, які посилюють якість фінансової інформації та підтримують довгострокову стійкість бізнесу.

Цифровізація бухгалтерського обліку на українських підприємствах стає фундаментальним чинником підвищення ефективності бізнес-процесів,

автоматизації фінансових операцій та оптимізації управлінських рішень. Впровадження сучасних програмних рішень, таких як BAS та M.E.Doc, а також інтеграція новітніх технологій, включно з хмарними сервісами, штучним інтелектом і блокчейн, дозволяє забезпечити точність, прозорість та оперативність обліку, водночас підвищуючи конкурентоспроможність підприємств. Перспективним напрямом розвитку є стандартизація та автоматизація обліку криптовалютних операцій, що сприятиме формуванню передбачуваного, безпечного та ефективного середовища для ведення бізнесу і інтеграції України у глобальні фінансові процеси.

3.3. Перспективи розвитку бухгалтерського обліку в контексті цифровізації та євроінтеграції

Сучасний бухгалтерський облік перебуває на перетині глобальних технологічних трансформацій та процесів інтеграції до європейського економічного простору. Цифровізація бізнес-процесів створює нові можливості для автоматизації обліку, зменшення людського фактора та підвищення точності фінансової інформації. Впровадження електронних платформ, хмарних рішень і систем штучного інтелекту дозволяє підприємствам швидше обробляти великі обсяги даних, здійснювати аналіз фінансових потоків у режимі реального часу та покращувати управлінські рішення.

Паралельно з технологічними змінами, євроінтеграція вимагає гармонізації національної системи бухгалтерського обліку з міжнародними стандартами фінансової звітності. Це створює умови для підвищення прозорості фінансової інформації, спрощення доступу до міжнародних ринків капіталу та залучення іноземних інвестицій [41, с. 32]. Адаптація українських облікових процедур до європейських практик передбачає як модернізацію нормативної бази, так і

професійне навчання бухгалтерів, здатних працювати у відповідності з міжнародними стандартами.

Таблиця 3.4

Вплив цифровізації на ключові аспекти бухгалтерського обліку

№	Основні зміни під впливом цифровізації
1.	Автоматизація збору первинних даних, інтеграція систем (ERP, CRM). Використання технологій OCR та RPA
2.	Автоматичне формування фінансової та управлінської звітності. Впровадження форматів електронної звітності
3.	Використання Big Data Analytics та Штучного інтелекту для виявлення аномалій та шахрайства. Впровадження цифрового аудиту
4.	Трансформація від оператора даних до фінансового аналітика та стратегічного партнера
5.	Застосування хмарних технологій, блокчейну (для прозорості та безпеки), ШІ та Машинного навчання

Джерело: сформовано автором на основі [65]

Цифровізація кардинально трансформувала бухгалтерський облік, перетворивши його з процесу рутинної фіксації операцій на високотехнологічну, стратегічно орієнтовану функцію. Основні зміни охопили всі ключові аспекти: від збору та обробки даних через автоматизацію (OCR, RPA, інтеграція систем) і перехід до безперервного обліку, до формування звітності в режимі реального часу за допомогою електронних форматів (XBRL). Використання технологій Big Data Analytics та штучного інтелекту значно посилило функцію контролю та аудиту, дозволяючи переходити від реактивного до проактивного аудиту та ефективно виявляти аномалії. Впровадження хмарних технологій та блокчейну створює надійну технологічну основу, гарантуючи прозорість, безпеку та незмінність облікових даних, що є критично важливим для довіри до фінансової інформації [27].

Ця технологічна еволюція не лише підвищила ефективність та точність обліку, але й суттєво змінила роль бухгалтера. Звільнившись від монотонних операцій, бухгалтер перетворюється на фінансового аналітика та стратегічного

партнера, чия цінність полягає в інтерпретації великих масивів даних та наданні рекомендацій для прийняття управлінських рішень. Перспективи розвитку обліку тісно пов'язані зі створенням єдиних цифрових екосистем, де дані будуть надходити та оброблятися миттєво і безпечно. Таким чином, цифровізація є незворотним процесом, який вимагає від фахівців постійного підвищення кваліфікації у сфері цифрових технологій та аналізу даних для забезпечення конкурентоспроможності та виконання ключової місії сучасного обліку - надання оперативної, достовірної та прогностичної фінансової інформації.

Таблиця 3.5

Виклики та можливості євроінтеграції для бухгалтерського обліку

Виклики євроінтеграції	Можливості для розвитку
Потреба у повному впровадженні Міжнародних стандартів фінансової звітності (МСФЗ/IFRS) та європейських директив	Підвищення довіри іноземних інвесторів. Уніфікація облікових процедур з ЄС
Необхідність гармонізації освітніх та кваліфікаційних стандартів бухгалтерів з європейськими вимогами	Визнання українських бухгалтерських дипломів та кваліфікацій у Європі. Підвищення престижу професії
Впровадження європейських вимог щодо звітності зі сталості (CSRD) та ESG-критеріїв	Залучення «зелених» інвестицій. Соціальна відповідальність та прозорість бізнесу
Необхідність забезпечення сумісності облікових даних та систем з європейськими платформами	Спрощення торгівлі та співпраці з країнами ЄС. Доступ до європейських ринків капіталу

Джерело: сформовано автором на основі [29]

Виклики євроінтеграції для бухгалтерського обліку є значними, але цілком доланими і спрямовані на якісне оновлення галузі. Ключовий виклик полягає у необхідності повного та швидкого впровадження міжнародних та європейських стандартів (зокрема, щодо нефінансової звітності - CSRD/ESG) і директив, що вимагає глибокої трансформації облікових систем і регуляторної бази. Паралельно гостро стоїть питання гармонізації професійної кваліфікації бухгалтерів, а також забезпечення сумісності даних із загальноєвропейськими платформами. Ці вимоги створюють не лише потребу в інвестиціях у навчання та ІТ-інфраструктуру, але й зумовлюють тимчасові труднощі перехідного періоду

для підприємств, які мають швидко адаптуватися до значно вищих стандартів прозорості та якості звітності [35, с. 63].

Водночас, євроінтеграція відкриває для українського бухгалтерського обліку стратегічні можливості для розвитку та інтеграції у світовий економічний простір. Уніфікація облікових процедур з ЄС є прямим шляхом до підвищення довіри іноземних інвесторів та спрощення торгівлі з європейськими партнерами. Це також забезпечує доступ до європейських ринків капіталу, що критично важливо для післявоєнного відновлення. Окрім того, визнання українських дипломів та кваліфікацій у Європі, разом із впровадженням вимог ESG, підвищує престиж професії та сприяє залученню «зелених» інвестицій, перетворюючи бухгалтерів на ключових консультантів зі сталості та соціальної відповідальності бізнесу.

Наступна табл. 3.4 деталізує, як саме синергія цифровізації та євроінтеграції відкриває нові горизонти для українського бухгалтерського обліку, перетворюючи виклики на стратегічні переваги.

Таблиця 3.6

Перспективи синергії цифровізації та євроінтеграції

Внесок цифровізації	Внесок євроінтеграції	Перспектива
Технології ШІ та машинного навчання для автоматичної класифікації даних. Використання стандарту iXBRL	Нормативна база та європейські вимоги до прозорості та якості	Єдина, високоякісна та автоматизована звітність, що відповідає міжнародним вимогам
Роботизація, хмарні рішення. Блокчейн для транскордонних операцій	Гармонізація облікових політик та зменшення регуляторних відмінностей	Суттєве зниження витрат та часу на ведення обліку та аудит. Створення прозорого бізнес-середовища
Навчання новим цифровим навичкам	Орієнтація на європейські стандарти професійних компетенцій	«Бухгалтер майбутнього»: фахівець з високими аналітичними та технологічними компетенціями, визнаний на європейському ринку праці
Електронний документообіг, інтеграція податкових та облікових баз даних	Обмін інформацією з фінансовими та податковими органами ЄС	Посилення фіскальної дисципліни та зменшення корупції за рахунок повної прозорості обліку

Джерело: сформовано автором на основі [54, 67]

Синергія цифровізації та євроінтеграції відкриває фундаментальні перспективи для трансформації української економіки та її інтеграції у єдиний ринок ЄС. Впровадження цифрових технологій, таких як ШІ, машинне навчання та блокчейн, у поєднанні з гармонізацією нормативної бази (зокрема, через стандарти МСФЗ та вимоги ЄС до прозорості), призведе до створення єдиної, високоякісної та автоматизованої системи обліку та звітності. Це дозволить не лише суттєво знизити витрати та час на внутрішні процеси (бухоблік, аудит), але й радикально підвищить прозорість бізнес-середовища. Крім того, інтеграція податкових та облікових баз даних і електронного документообігу, підкріплена обміном інформацією з органами ЄС, є потужним інструментом для посилення фіскальної дисципліни та ефективної боротьби з тіньовою економікою та корупцією. Таким чином, цифровізація виступає каталізатором, який прискорює та поглиблює успішну євроінтеграцію в економічній площині [70, с. 295].

Ключовим довгостроковим результатом цієї синергії є формування «Бухгалтера майбутнього» та створення повноцінно інтегрованого європейського бізнес-простору. Навчання новим цифровим навичкам (аналіз даних, кібербезпека) у поєднанні з орієнтацією на європейські професійні стандарти забезпечить українських фахівців високими аналітичними та технологічними компетенціями, що зробить їх конкурентоспроможними на європейському ринку праці. Загалом, ці процеси не просто адаптують Україну до вимог ЄС, а створюють нову економічну модель, де технологічна ефективність та нормативна прозорість стають основою для сталого економічного зростання та інвестиційної привабливості. В результаті, синергія цифровізації та євроінтеграції є стратегічним шляхом до модернізації та підвищення глобальної конкурентоспроможності України.

Сучасний бухгалтерський облік в Україні перебуває на етапі глибокої трансформації, де цифровізація та євроінтеграція виступають взаємодоповнюючими чинниками розвитку. Використання штучного інтелекту, машинного навчання, блокчейну та хмарних технологій дозволяє автоматизувати облік, підвищити точність даних та створити прозору систему фінансової звітності, що відповідає міжнародним стандартам. Паралельно гармонізація нормативної бази та професійних компетенцій бухгалтерів з європейськими вимогами відкриває доступ до міжнародних ринків капіталу, сприяє залученню інвестицій і формує нового фахівця - «Бухгалтера майбутнього», здатного поєднувати аналітичні навички з цифровою експертизою. У результаті синергія технологічної модернізації та інтеграції у європейський економічний простір створює стратегічну перевагу для сталого розвитку бізнесу та підвищення конкурентоспроможності України на глобальному ринку.

Висновки до розділу 3

Прогнозування у сфері бухгалтерського обліку виступає незамінним інструментом для формування стратегічно важливої інформаційної бази, яка дозволяє підприємствам ефективно планувати фінансово-господарську діяльність, оцінювати ризики та оперативно реагувати на зміни зовнішнього середовища. Використання комбінації кількісних і якісних методів, зокрема адаптивного прогнозування та експертних оцінок, забезпечує баланс між математичною точністю та врахуванням суб'єктивних, але важливих факторів, що сприяє підвищенню достовірності фінансових прогнозів і ефективності управлінських рішень.

В умовах цифровізації та євроінтеграції прогнозування набуває додаткової значущості, оскільки інтеграція автоматизованих систем, хмарних рішень та штучного інтелекту дозволяє швидко обробляти великі обсяги даних, підвищувати прозорість обліку та забезпечувати його відповідність міжнародним стандартам. Таке поєднання технологічного прогресу та гармонізації нормативної бази створює основу для оперативного управління підприємством, зміцнює довіру інвесторів і відкриває нові можливості для стратегічного розвитку, забезпечуючи конкурентоспроможність на внутрішньому та міжнародному ринках.

ВИСНОВКИ

Бухгалтерський облік є фундаментальним, багатограним елементом економічної системи підприємства, що виходить за межі простої фіксації фактів. Його сутність полягає у суцільному, безперервному та документально підтверженому відображенні господарських операцій, забезпечуючи перетворення сирих даних у достовірну та своєчасну фінансову інформацію. Виконуючи критично важливу інформаційну та контрольну функцію, облік слугує ключовою основою для оцінки майнового стану, аналізу ефективності використання ресурсів, прийняття обґрунтованих управлінських рішень і формування стратегічних орієнтирів. Таким чином, він є незамінним інструментом забезпечення економічної стабільності, прозорості та довіри як для внутрішніх стейкхолдерів, так і для зовнішніх користувачів.

У контексті глобалізаційних процесів, система бухгалтерського обліку в Україні демонструє стійку тенденцію до гармонізації з Міжнародними стандартами фінансової звітності (МСФЗ), переходячи від суворой континентальної моделі до змішаної, що підвищує зіставність вітчизняної звітності на світовому ринку. Проте, незважаючи на значний прогрес у нормативному регулюванні, національна система зберігає специфічні риси, обумовлені впливом податкового законодавства та економічних чинників. Подальше її вдосконалення вимагає посилення ролі професійних інститутів, інтеграції цифрових технологій та подальшого узгодження нормативно-правової бази з міжнародними принципами, що є критичним чинником для зміцнення конкурентоспроможності українського бізнесу та його ефективної інтеграції у світовий економічний простір.

Бухгалтерський облік в Україні пройшов багатовіковий та складний шлях еволюції - від примітивних форм обліку в Київській Русі та уніфікованої планово-директивної радянської системи до формування незалежної, ринково-

орієнтованої національної моделі. Сучасна система обліку характеризується багатофункціональністю та значними досягненнями у сфері автоматизації (ERP, хмарні технології, елементи ШІ), що трансформувало бухгалтерію з інструменту простої фіксації фактів у потужний механізм стратегічного управління та аналізу. Ключовим досягненням є також перехід до інтегрованої звітності, яка, поєднуючи фінансові, соціальні та екологічні показники, забезпечує комплексну оцінку створення вартості підприємством і відповідає підвищеним вимогам до прозорості бізнесу в умовах глобалізації.

Незважаючи на ці здобутки, вітчизняна облікова система стикається зі значними викликами, серед яких ключове місце займають складність та часта зміна міжнародних стандартів, недостатня адаптація методів оцінки нематеріальних активів до реалій економіки знань, а також необхідність інтеграції надійних механізмів кібербезпеки. Кардинальний вплив на модернізацію системи справила обов'язкова імплементація Міжнародних стандартів фінансової звітності (МСФЗ) та впровадження електронної звітності у форматі XBRL. Цей процес, хоч і був стратегічно важливим для підвищення інвестиційної привабливості та інтеграції у світовий фінансовий простір, вимагає від підприємств постійної адаптації та високих витрат на професійне навчання. Подальший розвиток системи має бути зосереджений на спрощенні стандартів, посиленні ролі обліку нематеріальних активів та забезпеченні його відповідності вимогам стрімкої цифрової трансформації.

Прогнозування у сфері бухгалтерського обліку є ключовим стратегічним інструментом для ефективного управління фінансово-господарською діяльністю підприємства. Воно забезпечує керівництво достовірною інформаційною базою про можливі зміни у фінансових показниках, дозволяючи своєчасно приймати стратегічні рішення, оптимізувати ресурси та мінімізувати ризики. Для досягнення максимальної точності у прогнозах використовується комплексний підхід, що поєднує кількісні (формалізовані) та якісні (експертні) методи.

Зокрема, адаптивні методи, як-от експоненціальне згладжування, підвищують точність, оперативно враховуючи нові тенденції економічного середовища, тоді як експертні оцінки доповнюють математичні моделі, інтегруючи не кількісні фактори (політичні зміни, настрої споживачів), які є критично важливими для повної оцінки майбутнього фінансового стану.

В сучасних умовах цифровізація та євроінтеграція виступають взаємодоповнюючими каталізаторами трансформації облікової системи, посилюючи її прогностичну та аналітичну функції. Впровадження ERP-систем, хмарних технологій, штучного інтелекту та блокчейну дозволяє автоматизувати облік, забезпечуючи точність, прозорість та оперативність фінансової інформації. Паралельно, гармонізація національної облікової системи з Міжнародними стандартами фінансової звітності (МСФЗ) та європейськими директивами підвищує довіру інвесторів, спрощує доступ до міжнародних ринків капіталу та формує нового фахівця – «Бухгалтера майбутнього». Ця синергія технологічної модернізації та нормативної прозорості створює основу для сталого розвитку бізнесу, зміцнює його конкурентоспроможність та сприяє інтеграції України у глобальні економічні процеси.

Для підвищення ефективності функціонування облікової системи доцільно активізувати модернізацію цифрової інфраструктури підприємств, розширюючи застосування хмарних платформ, блокчейну та інтелектуальних аналітичних інструментів. Розвиток таких рішень сприятиме точнішому відображенню фінансових потоків, скороченню часу на обробку інформації та зміцненню стійкості до кібератак. Важливо забезпечити поетапне оновлення ІТ-архітектури підприємств, зокрема інтеграцію єдиних електронних баз даних, що створить основу для оперативного контролю та швидкого формування звітності.

Подальше вдосконалення нормативно-правового поля потребує гармонізації національних методик оцінки активів, особливо нематеріальних, з принципами МСФЗ та вимогами європейських директив. Доцільно посилити

інституційну підтримку професійних організацій, надавши їм ширші повноваження у сфері стандартизації та сертифікації. Такий крок сприятиме формуванню стабільного середовища для імплементації міжнародних правил звітності та підвищенню довіри інвесторів.

1. Актуальним завданням залишається розвиток системи професійної підготовки фахівців, орієнтованої на цифрові компетенції, аналітичні інструменти та роботу з великими даними. Доцільно розширити програми підготовки у сфері IT-аудиту, кібербезпеки, XBRL-звітності та ESG-аналітики, що сприятиме формуванню нового покоління бухгалтерів, здатних виконувати стратегічні завдання підприємств.

2. Для стимулювання оновлення облікової системи доречно запроваджувати державні програми підтримки, спрямовані на цифрову трансформацію малого та середнього бізнесу, часткову компенсацію витрат на впровадження ERP-систем та професійне навчання персоналу. Це сприятиме прискоренню переходу підприємств до сучасних моделей фінансового управління та підвищить їхню конкурентоспроможність.

3. Удосконалення комунікації між підприємствами й державними органами потребує подальшого розвитку електронного документообігу, підключення до європейських платформ обміну фінансовими даними та розширення використання інтегрованих сервісів для податкової та статистичної звітності. Такий напрям сприятиме зменшенню адміністративного навантаження, скороченню помилок та підвищенню прозорості господарських операцій.

Загалом, реалізація запропонованих заходів забезпечить створення сучасної, технологічно оснащеної та гармонізованої з міжнародними вимогами системи бухгалтерського обліку, здатної підтримувати довгостроковий розвиток підприємств та формувати конкурентні переваги на міжнародному ринку.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Альтернатива 1С на українському ринку: вибір ефективної ERP-системи. Дебет-Кредит. Новини партнерів. 12.07.2023. URL: <https://news.dtki.ua/debet-kredit/partner-news/84641-alternativa-1s-na-ukrayinskomu-rinku-vibir-efektivnoyi-erp-sistemi>
2. Бардаш С. В., Грабчук І. Л. Цифрові технології в сфері бухгалтерського обліку: основні можливості та ризики. *Ефективна економіка*. 2021. № 9. URL: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=9301>
3. Бенько М. М. Автоматизація бухгалтерського обліку в Україні: проблемні аспекти та ключові досягнення. *Вісник Чернівецького торговельно-економічного інституту*. Чернівці, 2021. Випуск III(83). С. 91 – 104. URL: <http://herald.chite.edu.ua/content/download/archive/2021/v3/7.pdf>
4. Бразілій Н. М., Ткаченко А. А., Здрі В. А. Цифровізація системи обліку, звітності та оподаткування в сучасних економічних умовах. *Збірник наукових праць ТДАТУ імені Дмитра Моторного (економічні науки)*. 2023. №2(48). С. 103 – 112. URL: <https://oj.tsatu.edu.ua/index.php/zbirnyk/article/view/605/578>
5. Бурлан С. Діджиталізація як ключовий тренд бухгалтерського обліку. Розвиток соціально-економічних систем в геоелектронному просторі: матеріали III Міжнародної науково-практичної конференції (м. Тернопіль, 19 травня 2023 року). Тернопіль : ФОП Паляниця В.А., 2023. С. 57–59. URL: <http://elartu.tntu.edu.ua/handle/lib/41484>
6. Бухгалтерський облік як наука: від основ до наукової картини світу: колект. монографія / ред. В. Я. Плаксієнка. Київ: Центр учб. літ., 2021. 320 с.
7. Бюджетний кодекс України : Кодекс України від 08.07.2010 р. №2456-VI; станом на 21 верес. 2024 р. <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2456-17#Text>.

8. Гайдучок Т. С., Цегельник Н. І. Використання BigData як інноваційної інформаційної технології в системі ведення бухгалтерського обліку. Актуальні проблеми обліково-аналітичного забезпечення в умовах переходу до Індустрії 4.0 : матеріали Міжнар. наук.-практ. конф., 26–27 берез. 2020 р. Рівне : НУВГП, 2020. С. 27–28.
9. Гаркуша С. Розвиток бухгалтерського обліку в умовах глобалізації. *Економіка та суспільство*. 2022. № 36. DOI: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2022-36-29>
10. Горєва А.С., Руденко О.В. Бухгалтерський облік в епоху цифрової трансформації економіки. Цифрова економіка: зб. мат. II Національної наук.-метод. конф. (жовтень 2019 р.). С.194–197. <https://ir.kneu.edu.ua/server/api/core/bitstreams/bed27b1d-f8ff-4b0d-ae93-deb572c2a971/content>
11. Григорів О., Дутчак І., Гордієнко М. Впровадження міжнародних стандартів обліку в державному секторі України. *Економіка та суспільство*. № 59. DOI: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2024-59-165>
12. Дайджест KPMG: зміни у бухгалтерському обліку. KPMG. URL: <https://kpmg.com/ua/uk/home/media/press-releases/2024/01/daydzhest-kpmg-zminy-u-bukhhalterskomu-obliku.html>.
13. Домбровська Н. Цифрова трансформація бухгалтерського обліку: вплив технологій на ефективність та якість фінансової звітності. *Економічний аналіз*. 2023. Т. 33. № 2. С. 239–246. DOI: <https://doi.org/10.35774/econa2023.02.239>
14. Жук В. М., Замлинський В. А., Найда А. В. Облік та звітність в інформаційному забезпеченні аграрної політики: шанси від громадянського суспільства. *Український журнал прикладної економіки та техніки*. 2023. Том 8. № 2. С. 52 – 58.

15. Замлинський В. А., Волошина О. В., Степаненко С. В. Облікова політика і економічна безпека в системі управління підприємством. *Український журнал прикладної економіки та техніки*. 2024. Том 9, № 1. С. 56-61. DOI <https://doi.org/10.36887/2415-8453-2024-1-9>
16. Запровадження міжнародних стандартів фінансової звітності. Міністерство Фінансів України. URL: <https://mof.gov.ua/uk/zaprovadzhennja-mizhnarodnih-standartiv-finansovoi-zvitnosti>.
17. Засадний Б. А. Стан та перспективи застосування МСФЗ в Україні. URL: <https://conf.ztu.edu.ua/wp-content/uploads/2018/01/57.pdf>
18. Зміни до законодавства про бухгалтерський облік та аудиторську діяльність спрямовані на практичну реалізацію норм європейського законодавства. Міністерство фінансів України. URL: https://mof.gov.ua/uk/news/minfin_zmini_do_zakonodavstva_pro_bukhgalterskii_oblik_ta_auditorsku_diialnist_spryamovani_na_praktichnu_realizatsiiu_norm_ievroleiskogo_zakonodavstva-3179.
19. Ісаншина Г. Ю. Особливості застосування міжнародних стандартів бухгалтерського обліку та фінансової звітності в Україні. *Ефективна економіка*. 2019. № 4. URL: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=6994>
20. Карпенко Є.А. Бухгалтерський облік в умовах євроінтеграції. Сталий розвиток: виклики та загрози в умовах сучасних реалій : матеріали II Міжнародної наук. практ. Інтернет-конф., 06 черв. 2024 р. Полтава : Нац. ун-т ім. Юрія Кондратюка, 2024. С. 153–154.
21. Кобець Д. Л. Діджиталізація бухгалтерського обліку в контексті забезпечення конкурентоспроможності бізнесу. *Галицький економічний вісник*. Тернопіль: ТНТУ, 2023. Том 83. № 4. С. 38–47. DOI: https://doi.org/10.33108/galicianvisnyk_tntu2023.04.038
22. Кононенко Л., Пильникова Я., Петренко І. Цифрові технології і бухгалтерський облік: проблеми та перспективи. Актуальні питання

вдосконалення судово-експертної та правоохоронної діяльності : зб. Матеріалів засід. № 2 постійно діючої міжнар. наук.-практ. конф., 24 черв. 2022 р. Кропивницький, 2022. С. 446–448.
<https://dspace.kntu.kr.ua/handle/123456789/12148>

23. Королук Т. М. Організаційні аспекти бухгалтерського обліку на підприємстві. *ГЕВ. Т.* : ТНТУ, 2024. Том 89. № 4. С. 63–69.

24. Крочак О. І. Майбутнє бухгалтерського обліку України: тренди та прогнози в умовах швидкої цифрової трансформації. *Економіка. Фінанси. Право.* 2024. № 3. С. 73–79. DOI: <https://doi.org/10.37634/efp.2024.3.15>.

25. Кундря-Висоцька О.П., Шурпенкова Р.К. Контент інтегрованої звітності. Актуальні проблеми розвитку обліку, аналізу, контролю і оподаткування у контексті Європейської інтеграції та сучасних викликів глобалізації: матеріали VIII Міжнародної науково-практичної конференції. Львів: Видавництво Львівського торговельно-економічного університету, 2018. С.167-170.

26. Лагодієнко Н.В., Саркова А.М., Просолов О.О. Вплив цифровізації на бухгалтерський облік: тренди та виклики. *Modern Economics.* 2023. №42. С. 70-77. DOI: [https://doi.org/10.31521/modecon.V42\(2023\)-10](https://doi.org/10.31521/modecon.V42(2023)-10).

27. Лемішовська О., Лінинська В. Бухгалтерський облік в умовах впровадження інформаційних технологій і систем. *Економіка та суспільство.* 2022. №44. DOI: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2022-44-23>

28. Макаренко І. О., Серпенінова Ю. С., Фомінов Р. М., Макаренко С. М. Цілі сталого розвитку як фактор удосконалення системи бухгалтерського обліку. *Acta Academiae Beregsasiensis. Economics.* 2024. № 6. С. 373-391.

29. Маначинська Ю. Цифровізація бухгалтерського обліку в контексті відбудови економіки України. Вісник Чернівецького торговельно-економічного інституту. *Економічні науки.* 2024. № 1(93). С. 22–42. DOI: <http://doi.org/10.34025/2310-8185-2023-3.91.02>

30. Маренич Т. Г. МСФЗ в Україні: проблеми практичного запровадження. *Вісник ХНАУ. Серія: Економічні науки*. 2021. № 1. С. 70–83.

31. Мельник Е., Пиріжок С. Зміни в нормативному регулюванні бухгалтерського обліку в Україні: напрями та наслідки. м. Житомир. 2018. С. 245. URL: <https://conf.ztu.edu.ua/wp-content/uploads/2018/01/245.pdf>.

32. Михайловина С. О., Матрос О. М., Поліщук О. М. «хмарні» технології як важливий аспект розвитку системи бухгалтерського обліку і оподаткування. *Ефективна економіка*. 2021. № 8. URL: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=9153>

33. Міжнародні стандарти фінансової звітності в обліковій системі України / Л. Сас та ін. Фінансово-кредитна діяльність: проблеми теорії та практики. 2022. № 1(48). С. 78–90. DOI: <https://doi.org/10.55643/fcaptp.1.48.2023.3952>

34. Музиченко А., Скрипник С., Мельянова Л. Стандартизація бухгалтерського обліку: вплив на управлінську звітність та порівняльний аналіз. *Економіка та суспільство*. 2024. № 59. DOI: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2024-59-4>

35. Мюллер В., Кузнецова А. Я., Христофорова О., Карпачова О. В., Сулима, М. О. Бухгалтерський облік та аудит відповідно до міжнародних стандартів як інструмент менеджменту. *Фінансово-кредитна діяльність: проблеми теорії та практики*. 2021. № 4(35). С. 60–68. DOI: <https://doi.org/10.18371/fcaptp.v4i35.221787>

36. Національні положення бухгалтерського обліку (стандарти) ПСБО в Україні. Бухгалтер 911. URL: <https://buhgalter911.com/uk/normativnaya-baza/instr-plan-rah/standart-buhgalterskogo/>.

37. Нестеренко І. В., Чміль Є. Л. Моделювання облікової політики в контексті забезпечення інноваційного розвитку підприємства. *Цифрова*

економіка та економічна безпека. 2022. Вип. 1 (01). С. 93–99.
<https://repo.btu.kharkov.ua//handle/123456789/9991>

38. Нестеренко К. Переходимо на українське: 7 програм для бухгалтерського обліку на заміну російському ПЗ. Aktiv Financial Academy. URL: <https://finacademy.net/ua/materials/article/perehodimo-na-ukrayinske>.

39. Нормативне регулювання бухгалтерського обліку. Pidru4niki. URL: https://pidru4niki.com/12920522/buhgalterskiy_oblik_ta_audit/normativne_regulyuvannya_buhgalterskogo_obliku.

40. Нормативні документи, що регулюють питання методології бухгалтерського обліку та фінансової звітності в Україні. URL: <https://budget.uteka.ua/ua/publication/budget-news-45-buhgalterskij-obzor-budget-220-normativnyye-dokumenty-reguliruyushhie-voprosy-metodologii-buxucheta-i-finotchetnosti-v-ukraine>

41. Онешко С., Хомяк Н., Томілова-Яремчук Н., Кобець Д. Розвиток цифрових інструментів бухгалтерської (фінансової) звітності та її роль у забезпеченні фінансової безпеки економічного суб'єкта. *Академічні візії*. 2022. Вип. 10–11. С. 29–37. DOI: <http://dx.doi.org/10.5281/zenodo.7147303>

42. Онешко С.В., Дроздова О.Г., Іванова Н.А. Щодо зростання інформаційного потенціалу цифрового економічного простору: модернізація бухгалтерського обліку та аудиту в Україні. *Академічні візії*. 2023. Вип. 21. DOI: <http://dx.doi.org/10.5281/zenodo.8143112>.

43. Онищенко, В., Загорельська, Т., & Маслюк, К. Характеристика системи бухгалтерського обліку на підприємствах. *Mechanism of an Economic Regulation*. 2023. № 4 (102). С. 35-40. URL: <https://doi.org/10.32782/mer.2023.102.06>

44. Парфентій Л. А., Капоріна Т. С. Актуальні проблеми розвитку бухгалтерського обліку в Україні та шляхи їх вирішення. *Східна Європа: економіка, бізнес та управління*. 2019. Т. 21, № 4. С. 568–572.

45. Пилипенко К. А. Напрями розвитку бухгалтерського обліку країни в умовах застосування міжнародних стандартів фінансової звітності. *Вісник Бердянського університету менеджменту і бізнесу*. 2021. № 1 (49). С. 119–127. doi: <https://doi.org/10.33783/1977-4167-2021-49-1-119-127>

46. Правдюк Н. Л., Обнявко М. В. Впровадження блокчейну в облікову систему: кроки назустріч. *Ефективна економіка*. 2022. № 1. URL: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=9913>

47. Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні : Закон України від 16.07.1999 р. №996-XIV; станом на 03 верес. 2024 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/996-14#Text>.

48. Про затвердження Типового положення про бухгалтерську службу бюджетної установи : Постанова Кабінету Міністрів України від 26.01.2011 р. №59; станом на 17 квітн. 2015 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/59-2011-%D0%BF#Text>.

49. Про схвалення Стратегії модернізації системи бухгалтерського обліку та фінансової звітності в державному секторі на період до 2025 року : Розпорядження Кабінету Міністрів України від 20.06.2018 № 437-р.; станом на 20 червн. 2018 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/card/437-2018-%D1%80>.

50. Радова Н. В., Плотнікова А. О. Вплив цифрової трансформації на бухгалтерський облік. *Науковий вісник Одеського національного економічного університету*. 2023. №11-12 (312-313). С. 134-141.

51. Розвиток та вплив міжнародних норм обліку на формування фінансової звітності в банківських установах України / С. М. Хомовий та ін. *Економіка та управління АПК*. 2020. № 2. С. 115–123. URL: <http://rep.btsau.edu.ua/handle/BNAU/5956>

52. Руденко С. В., Погрібняк Д. С. Бухгалтерський облік в умовах цифровізації. *Вісник Хмельницького нац-го ун-ту*. 2021. № 1. URL: <https://journals.khnu.km.ua/vestnik/?p=6676>

53. Семенець І. В., Шевченко С. О., Григорів О. О. Ефективність бухгалтерського обліку в державному секторі України в умовах цифровізації. *Modern Economics*. 2024. № 47(2024). С. 109-115. DOI: [https://doi.org/10.31521/modecon.V47\(2024\)-16](https://doi.org/10.31521/modecon.V47(2024)-16).

54. Спільник І., Палюх М. Бухгалтерський облік в умовах цифрової економіки. *Інститут бухгалтерського обліку, контроль та аналіз в умовах глобалізації*. 2019. Вип. 1-2. С. 83–96. DOI: <https://doi.org/10.35774/ibo2019.01.083>

55. Танасас Георгіос Л., Леонідас Теодоракопулос. Бухгалтерський облік в епоху великих даних: приклади та концептуальні засади. *Журнал європейської економіки*, Вип. 22(4). 2023. С. 512–523. <https://jeej.wunu.edu.ua/index.php/ukjee/article/view/1717>

56. Угода про асоціацію між Україною та Європейським Союзом від 30.11.2015р. № 72/14-612/1-2980. Верховна Рада України. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/984_011

57. Умаєва Д.Р., Пшенишна К.М., Лободзинська Т.П. Стан, проблеми та перспективи розвитку бухгалтерського обліку в сучасних умовах. *Східна Європа: економіка, бізнес та управління*. 2020. №3. С. 26

58. Ценклер Н., Вигівська І., Макарович В. Тенденції розвитку бухгалтерського обліку в державному секторі: міжнародний контекст. *Проблеми теорії та методології бухгалтерського обліку, контролю і аналізу*. 2019. № 2(43). С. 75-81. DOI: [http://dx.doi.org/10.26642/pbo-2019-2\(43\)-75-81](http://dx.doi.org/10.26642/pbo-2019-2(43)-75-81).

59. Шендерівська Ю. Трансформація функцій бухгалтера під впливом глобальних викликів. *Облік і фінанси*. 2022. № 4. С. 23-31

60. Шиш А. М. Хмарні технології у бухгалтерському обліку та фінансовому аналізі в Україні: аналіз відмінностей та стратегії адаптації до місцевого контексту. *Здобутки економіки: перспективи та інновації*. 2024. №2. DOI: <https://doi.org/10.57125/econp.2024.01.29.02>

61. Шот А. П., Підручняк К. П. Організація бухгалтерського обліку та оподаткування на підприємствах у сучасних умовах. *Молодий вчений*. 2020. Т. 112, № 12. С. 129–133.
62. Шурпенкова Р.К., Сарахман О.М. Розвиток національної системи бухгалтерського обліку і звітності в умовах євроінтеграції. *Науковий вісник Ужгородського національного університету*. Серія Міжнародні економічні відносини та світове господарство. 2022. Випуск 44. С. 132-136.
63. Шушакова І., Зябченкова Г., Кузуб М. Концепції зближення систем бухгалтерського обліку та фінансового звітування. *Економіка та суспільство*. 2021. № 30. DOI: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2021-30-9>
64. Ярмолюк О. Ф., Дмитренко О. М., Вітер С. А. Тенденції та закономірності розвитку бухгалтерського обліку в Україні з урахуванням зарубіжного досвіду. *Облік і фінанси*. 2021. № 1 (91). С. 44–51. DOI: [https://doi.org/10.33146/2307-9878-2021-1\(91\)-44-51](https://doi.org/10.33146/2307-9878-2021-1(91)-44-51)
65. Comparative Analysis of Ukrainian and European Accounting Standards / M. Kuzub et al. *Scientific Horizons*. 2022. Vol. 25, no. 1. P. 96–103. URL: [https://doi.org/10.48077/scihor.25\(1\).2022.96-103](https://doi.org/10.48077/scihor.25(1).2022.96-103)
66. D'Arcy, A., & Tarca, A. Reviewing IFRS Good-will Accounting Research: Implementation Effects and Cross-Country Differences. *The International Journal of Accounting*, 53(3), 2018. P. 203–226. URL: <https://doi.org/10.1016/j.intacc.2018.07.004>
67. Elad, C., Shah, N., & Agyeman, C. Accounting classification in the era of International Financial Reporting Standards: The case of Africa. *Journal of International Accounting, Auditing and Taxation*, 51, 2023. URL: <https://doi.org/10.1016/j.intaccaudtax.2023.100546>
68. Kryukova I., Zamlynskyi V., Vlasenko T. Architecture of corporate reporting on the sustainable development of business entities in the agrarian sector as

a tool of sustainable agri-management. *Ekonomika APK*. № 30(2). P. 38-48. DOI: <https://doi.org/10.32317/2221-1055.202302038>.

69. Maruszewska, E. W., & Tuskiewicz, M. A. Planned changes to the classification and disclosure of items in the profit and loss statement. Discussion on the exposure draft of a new international standard. *The Theoretical Journal of Accounting*, 47(3), 2023. P. 113–132. URL: <https://doi.org/10.5604/01.3001.0053.7698>

70. Transformation of Ukraine's economy: formation of an inclusive economy system and functionality of financial inclusion: Scientific monograph. Riga, Latvia: «Baltija Publishing», 2023. 428 p.

71. Zhurakovska, I., Nuzhna, O., Tluchkevych, N. Trending topics of accounting research: experience of Ukraine. *Financial and Credit Activity: Problems of Theory and Practice*. 2022. Vol. 4(45). P. 276–284. URL: <https://doi.org/10.55643/fcaptp.4.45.2022.3826>